

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΟΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ
ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΩΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ**

**ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ**

**ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
ΔΡ. ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥ**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ, 2014

**Την αφιερώνω στους γονείς μου Συμεών και Ελένη
και στα τρία παιδιά μου Συμεών, Φωκά και Γεράσιμο
(στους γονείς μου γιατί με έμαθα να αγαπώ την γνώση
και στα παιδιά μου για παραδειγματισμό)**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή προσπαθεί να εντοπίσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας της Κύπρου.

Αρχικά (κεφ. 1) αναλύεται η έννοια της «οικονομικής κρίσης» σύμφωνα με την οικονομική επιστήμη. Η οικονομική κρίση είναι μια περίοδος επιβράδυνσης της οικονομίας και απώλεια των παραγωγικών δυνάμεων σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη (απασχόλησης, επενδύσεων, κατανάλωσης, κλπ). Ακολούθως, αναφέρεται στις κυριότερες οικονομικές θεωρίες, την Μαρξιστική, την Κεϋνσιανική, τον Νεοφιλελευθερισμό (Φρίντμαν) και την Κλασσική (Adam Smith) και πώς αυτές αναλύουν τον όρο «οικονομική κρίση». Γίνεται μια ιστορική αναδρομή σε διάφορες οικονομικές κρίσεις που υπήρξαν στον Κόσμο, από τον καιρό της αρχαίας Αθήνας μέχρι και του 2008 στην Αμερική (Αρχαία Αθήνα, Βυζάντιο, Αμερική 1929, Ασία).

Το δεύτερο κεφάλαιο καταπιάνεται με την αγορά εργασίας ιδιαίτερα την ανεργία. Δίνει τους ορισμούς για την εργασία, ανεργία, απασχόληση και απασχολησιμότητα. Γίνεται εκτενής αναφορά στην έννοια «ανεργία». Ανεργία είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που μπορεί και θέλει να εργαστεί αλλά δεν βρίσκει εργασία. Προβάλλει τις οικονομικές θεωρίες σχετικά με την ανεργία και τους διάφορους διαχωρισμούς της. Το δεύτερο κεφάλαιο τελειώνει με το πώς η ανεργία συνδέεται με την αγορά εργασίας και την μακροοικονομία.

Το κεφάλαιο 3 αναφέρεται στην έννοια της «απασχόλησης». Απασχόληση είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που εργάζεται. Επίσης, παραθέτει τις διάφορες μορφές απασχόλησης (μερική απασχόληση, εργασία από το σπίτι, σύμβαση έργου, σύμβαση μαθητείας) καθώς και τους διαχωρισμούς της (επίσημο και ανεπίσημο τομέα, Δημόσιο και ιδιωτικό τομέα) στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον.

Στο κεφάλαιο 4 γίνεται μια ανάλυση της Κυπριακής οικονομίας σχετικά με την αγορά εργασίας και πώς επηρέασε η οικονομική κρίση την αγορά εργασίας της Κύπρου. Παραθέτονται και αναλύονται στοιχεία από την Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου και την Eurostat σχετικά με την αγορά εργασίας. (ανεργία, απασχόληση, ξένο εργατικό δυναμικό)

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο προβάλλονται αρχικά οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωση

σχετικά με την απασχόληση. Γίνεται εκτενής αναφορά για την στρατηγική της Λισσαβόνας και την στρατηγική 2020. Ακολούθως αναφέρονται επιγραμματικά οι πολιτικές που υλοποιούνται στην Κύπρο σχετικά με την απασχόληση.

ABSTRACT

This thesis tries to identify the impact of the economic crisis on the labor market in Cyprus.

Firstly, (chap. 1) it discusses the concept of “economic crisis” according to economic science. The economic crisis is a time of economic slowdown and loss of productive forces in all the aggregates (investment, consumption, employment, etc). Subsequently, it refers to the main economic theories, Marxist, Keynesian, Neoliberalism (Friedman) and Classical (Adam Smith) and how they analyse the term “economic crisis”. There is a historic recursion to the various economic crises which have been taken place in the world, from the time of ancient Athens until 2008 in America (Ancient Greece, Byzantium, America 1929, Asia).

The second chapter refers to the labor market and especially the unemployment. It gives the definitions of work, unemployment, employment, employability. An extensive reference is made to the term “unemployment”. Unemployment is the percentage of the workforce who can and wants to work but it cannot find work. Moreover, it adduces the economic theories about unemployment and its various divisions. At the end of the second chapter, there is a link between the unemployment and the labor market and the macroeconomics.

Chapter 3 refers to the concept of “employment”. Employment is the percentage of the workforce that has work. Furthermore, it lists the various forms of employment (part-time, work from home, work contract, apprenticeship contract) as well as its divisions (formal and informal sector, Public and private sector) in the modern economic environment.

In Chapter 4, there is an analysis of the Cyprus economy on the labor market and how this has been affected by the financial crisis. The data, that was listed and analysed, was derived from the statistical service of Cyprus, the Central Bank of Cyprus and Eurostat (unemployment, employment, foreign workforce).

In the last chapter (chap. 5) there is a review on the policies of the European Union concerning employment. After that, there is an extensive reference on the Lisbon strategy and the strategy 2020. Lastly, it mentions the policies implemented in Cyprus regarding employment.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Τι σημαίνει κρίση;	7
1.2 Κυριότερες οικονομικές θεωρίες για τις κρίσεις	8
1.3 Ιστορική αναδρομή οικονομικών κρίσεων	8
1.4 Η κρίση του 1929	9
1.5 Η Ασιατική κρίση του 1997-98	10
1.6 Η κρίση του 2008 στις Ηνωμένες πολιτείες	10
1.7 Οικονομική κρίση στην ευρωζώνη.	10
1.8 Παγκόσμια Οικονομική κρίση και κυπριακή οικονομία	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Εισαγωγή.....	12
2.2 Οικονομικές Θεωρίες και Ανεργία	14
2.2.1 Η φιλελεύθερη θεώρηση: Κλασική ανεργία	14
2.2.2 Η παρεμβατική θεώρηση: Κεϋνσιανή ανεργία	15
2.2.3 Μαρξιστική προσέγγιση	16
2.3 Η ανεργία ακολουθεί τον οικονομικό κύκλο.	16
2.4 Μέτρηση ανεργίας	19
2.5 Η ανεργία σε σχέση με την αγορά εργασίας και την μακροοικονομία.....	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Απασχόληση	23
3.2 Η απασχόληση στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον	23
3.3 Τυπική και άτυπη απασχόληση.....	24
3.4 Η απασχόληση στον επίσημο και στον ανεπίσημο τομέα της οικονομίας.....	25
3.5 Η απασχόληση στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.....	26
3.6 Η απασχόληση στον πρωτεύοντα και το δευτερεύοντα τομέα της αγοράς εργασίας	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Εισαγωγή.....	27
4.2 Αγορά Εργασίας της Κύπρου.	27
4.3 Η Κυπριακή οικονομία και απασχόληση πριν την οικονομική κρίση.....	27
4.4 Απασχόληση ανά τομέα της κυπριακή οικονομίας	28
4.5 Εργατικό δυναμικό.....	29
4.6 Απασχόληση.	29
4.7 Ανεργία.	30
4.8 Πρόσφατες εξελίξεις στην αγορά εργασίας της Κύπρου.....	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Εισαγωγή.....	34
5.2 Πολιτικές της ευρωπαϊκής ένωσης για την απασχόληση	34
5.3 Στρατηγική Ευρώπη 2020.....	35
5.3.1 Επένδυση στην ανάπτυξη	37
5.4 Πολιτικές της Κυπριακής Δημοκρατίας για την απασχόληση	38
5.4.1 Παροχή κινήτρων για πρόσληψη ατόμων με αναπηρία.....	38
5.4.2 Σχέδιο παροχής κινήτρων πρόσληψης ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού	39
5.4.3 Έκτατο Σχέδιο Κινήτρων Απασχόλησης ή και Μείωσης της Ανεργίας.....	39
5.4.4 Τα σχέδια της ΑνΑΔ για την απασχόληση	39

5.4.5 Έκτατο Σχέδιο Στήριξης της Απασχόλησης με εξατομικευμένη κατάρτιση ανέργων στις επιχειρήσεις	40
5.4.6 Έκτατο σχέδιο επιμόρφωσης ανέργων	40
5.4.7 Σχέδιο στελέχωσης επιχειρήσεων με απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	40
5.4.8 Συγχρηματοδοτούμενα έργα της ΑνΑΔ με το Ευρωπ. Κοινωνικό Ταμείο	40
5.4.9 Σχέδια ΚΕΠΑ.....	42
5.4.10 Σχέδιο Χορηγιών για Ένταξη στην Απασχόληση με Ευέλικτες Ρυθμίσεις..	42
5.4.11 Έκτατο Σχέδιο Επιχορήγησης Επιχειρήσεων για Ενίσχυση της Απασχόλησης.....	43
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	44

Εισαγωγή.

Όταν ξεκίνησα την μελέτη για την οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις της στην αγορά εργασίας της Κύπρου στα τέλη του 2012 στα πλαίσια της μεταπτυχιακής μου διατριβής τα δεδομένα για την κρίση και οι επιπτώσεις της στην αγορά εργασίας της Κύπρου ήταν διαφορετικά. Το τελευταίο διάστημα έχουν αλλάξει δραματικά και αναμένεται να επιδεινωθούν σε μεγάλο βαθμό. Οι προβλέψεις για την Κυπριακή οικονομία, τους ρυθμούς ανάπτυξης και την ανεργία έχουν ξεπεράσει κατά πολύ και τις πιο δυσοίωνες προβλέψεις για το 2013.

Ειδικά μετά την απόφαση του euro group στις 15 Μαρτίου 2013 και τι ακολούθησε τις επόμενες μέρες σχετικά με τις ενέργειες και τις αποφάσεις που πάρθηκαν σχετικά με την κυπριακή οικονομία και το τραπεζικό τομέα. Κλείσιμο της δεύτερης μεγαλύτερης τράπεζας (Λαϊκής Τράπεζας) και το κούρεμα στις μη εγγυημένες καταθέσεις (πάνω από 100χιλιάδες ευρώ) στην Τράπεζα Κύπρου. Κλείσιμο όλων των τραπεζικών πιστωτικών ιδρυμάτων για ένα δεκαήμερο και τα περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν στις συναλλαγές έχουν επιδεινώσει πολύ περισσότερο την είδη υπάρχουσα Κρίση στην κυπριακή οικονομία. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε ότι η κυπριακή οικονομία στηριζόταν στο τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σχεδόν στο 45% του ΑΕΠ. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα να χαθούν χιλιάδες θέσεις εργασίας στο άμεσο μέλλον.

Η μελέτη αυτή είναι βασισμένη σε στοιχεία που έχουν δημοσιευθεί από επίσημους οργανισμούς και κατά συνέπεια παρουσιάζουν κάποια χρονική καθυστέρηση και ίσως παρουσιάζουν μια καλύτερη εικόνα σε σχέση με την σημερινή πραγματικότητα. αλλά σίγουρα δείχνουν την επιδείνωση της κατάστασης της κυπριακής οικονομίας τα τελευταία χρόνια. Κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι η Κυπριακή οικονομία το 2013 βυθίστηκε σε βαθιά κρίση.

Η εργασία αυτή έχει διαχωριστεί σε πέντε βασικά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται ο ορισμός της οικονομικής κρίσης και γίνεται μια ιστορική αναδρομή σε προηγούμενες οικονομικές κρίσεις που υπήρξαν στην ανθρωπότητα και ειδικά το τελευταίο αιώνα. Παραθέτονται βασικές υπάρχουσες οικονομικές θεωρίες σχετικά με τις κρίσεις. Στην συνέχεια γίνεται μια εκτενή αναφορά για την σημερινή κρίση που έχει τις ρίζες της στην Αμερικάνικη κρίση που ξεκίνησε το 2008 και ακολούθως εξαπλώθηκε στην Ευρώπη και κατά συνέπεια και στην Κύπρο. Εδώ θα ήθελα να επισημάνω ότι η κρίση στην Κύπρο δεν είναι μόνο εισαγόμενη αλλά οφείλεται και σε εσωτερικά διαθρωτικά προβλήματα της οικονομίας και σε προβλήματα των δημοσιοοικονομικών της χώρας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση της αγοράς εργασίας και αναλύονται οι διάφοροι ορισμοί για την ανεργία, και τις διάφορες μορφές της.

Το τρίτο κεφάλαιο αφιερώνεται για την απασχόληση, τους διαχωρισμούς και τα είδη της απασχόλησης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθενται τα στοιχεία για την αγορά εργασίας της Κύπρου τα τελευταία χρόνια και ειδικά για την πορεία της ανεργίας, της απασχόλησης και για το ξένο εργατικό δυναμικό που απασχολείται στην Κύπρο. Τα στοιχεία έχουν συλλέξει από την στατιστική υπηρεσία Κύπρου, την eurostat, την κεντρική τράπεζα της Κύπρου, και το υπουργείο εργασίας.

Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στις πολιτικές προώθησης της απασχόλησης, τις πολιτικές που εφαρμόζει η Κύπρος και η Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με την απασχόληση. Γίνεται μια εκτενή αναφορά για τα συγχρηματοδοτούμενα έργα σχετικά με την βελτίωση της απασχόλησης από το Ευρωπαϊκό κοινωνικό Ταμείο.

Κεφάλαιο 1

1.1 Τι σημαίνει κρίση;

Η λέξη κρίση¹ προέρχεται από την αρχαία ελληνική γλώσσα και ειδικά από το απαρέμφοτο «κρίνειν» που έχει την έννοια της διάκρισης ή της απόφασης. Στην αρχαία Ελλάδα είχε την έννοια «στιγμές της αλήθειας». Ο Ιπποκράτης χρησιμοποίησε τον όρο για να καθορίσει την έκβαση μιας ασθένειας και την κρισιμότητα της κατάστασης. Επίσης στην ιατρική έχει την έννοια ότι κάποιος ασθενής είτε βαδίζει προς τον θάνατο είτε προς τη πλήρη ίαση. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε και από τις άλλες επιστήμες ως δυσλειτουργία κάποιου συστήματος. Στην οικονομική επιστήμη η λέξη κρίση χρησιμοποιήθηκε από τον Μαρξ τον 19^ο αιώνα για να χαρακτηρίσει μια περίοδο δυσλειτουργίας της οικονομίας. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από αισθητή και διαρκή μείωση της παραγωγικότητας. Η οικονομική κρίση είναι μια περίοδος επιβράδυνση της οικονομίας και απώλεια των παραγωγικών δυνάμεων σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη. Μείωση του εθνικού προϊόντος, της απασχόλησης, των επενδύσεων, της κατανάλωσης και των τιμών.

Σύμφωνα με τον καθηγητή Γιάννη Βαρουφάκη «Πρόκειται για μια περίοδο κατά την οποία συμβιώνουν (για ικανά χρονικά διαστήματα, π.χ. πάνω από τουλάχιστον έξι μήνες) δυο πλεονάσματα: ένα πλεόνασμα μισθωτής εργασίας (που δεν θέλει κανείς να μισθώσει) και ένα πλεόνασμα κεφαλαίων (δηλαδή αποταμιεύσεων που δεν βρίσκουν επικερδή τοποθέτηση). Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή... Μια μεμονωμένη αγορά βρίσκεται σε κρίση όταν μαστίζεται από συστηματική υπερβάλλουσα προσφορά – π.χ. απούλητα σπίτια, αυτοκίνητα, κρεατικά. Συνήθως, μια τέτοια κρίση δεν διαρκεί πολύ, καθώς η τιμή πέφτει αρκετά έως ότου το απούλητο στοκ μειωθεί (καθώς η μείωση της τιμής οδηγεί όλο και πιο πολλούς αγοραστές να κάνουν την εμφάνισή τους ενώ, παράλληλα, η παραγωγή ή η προς πώληση ποσότητα μειώνεται). Στην περίπτωση όμως της Κρίσης (με κεφαλαίο Κ), η πλεονάζουσα προσφορά χτυπά τις δύο άκρως προβληματικές αγορές: την αγορά εργασίας και την αγορά χρήματος (ή κεφαλαίων). Γιατί είναι πιο προβληματικές αυτές οι αγορές από τις άλλες; Επειδή σε αυτές τις δύο αγορές η μείωση των τιμών δεν οδηγεί αναγκαστικά στην αύξηση της ζήτησης. Σε περίοδο Κρίσης παρατηρείται το εξής φαινόμενο: ακόμα κι όταν αρχίσει να μειώνεται η τιμή της εργασίας (ο μισθός) ή του χρήματος (το επιτόκιο), οι επιχειρηματίες, αντί να προσλάβουν εργαζομένους, μπορεί κάλλιστα να απολύσουν κι άλλους (δηλαδή να μειώσουν περισσότερο τη ζήτηση εργασίας) και παράλληλα να ακυρώσουν επενδυτικά προγράμματα (μειώνοντας τη ζήτηση χρήματος ή κεφαλαίων). Κι αυτό παρά το γεγονός ότι η τιμή της εργασίας και των κεφαλαίων μειώνεται, πολλές φορές ραγδαία. Γιατί το κάνουν αυτό; Επειδή ερμηνεύουν τη μείωση της τιμής της εργασίας και του χρήματος ως ένδειξη μιας μεγαλύτερης πτώσης της ζήτησης των προϊόντων τους – καθώς γνωρίζουν ότι οι σημερινοί μισθοί των εργαζομένων είναι η πηγή της μελλοντικής ζήτησης των προϊόντων τους. Έτσι, τα δύο αυτά πλεονάσματα (μισθωτής εργασίας και αδιάθετων αποταμιεύσεων) δεν διορθώνονται από τη φυσιολογική λειτουργία της αγοράς. Τότε, άνευ πολιτικής παρεμβάσεως (π.χ. επεκτατικής νομισματικής ή δημοσιονομικής πολιτικής) η Κρίση απλώς αναπαράγεται»

¹ The meaning of crisis. James o' Connor

1.2 Κυριότερες οικονομικές θεωρίες για τις κρίσεις

Μαρξιστική θεωρία²:

Κατά τον Μαρξ κύρια αιτία των κρίσεων είναι η υπερπαραγωγή του κεφαλαίου είναι η “πληθώρα του κεφαλαίου”. Για τον Μαρξ οι κρίσεις είναι μια παθολογία του καπιταλισμού. Οι καπιταλιστικές οικονομίες παράγουν περισσότερα προϊόντα για περισσότερο κέρδος ενώ ταυτόχρονα προσπαθώντας να μειώσει το κόστος παραγωγής περιορίζει το εργατικό κόστος. Μειώνοντας τους μισθούς μειώνεται και η αγοραστική δύναμη των εργαζομένων και σε συνδυασμό με μεγαλύτερη παραγωγή δημιουργείται πλεόνασμα αδιάθετων προϊόντων. Η μείωση της ζήτησης οδηγεί στην μείωση των τιμών, των επενδύσεων, της παραγωγής, της απασχόλησης και των μισθών. Η μείωση του κέρδους οδηγεί σε μείωση επενδύσεων και κατά συνέπεια δημιουργεί την κρίση.

Κευνσιανή σχολή³:

Σύμφωνα με τον Keynes η οικονομία μπορεί να βρίσκεται σε ισορροπία ακόμα και σε καταστάσεις υποαπασχόλησης και αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχουν μειωμένες επενδύσεις και κατακράτηση κεφαλαίου λόγω του ότι δεν φαίνεται να υπάρχει ελκυστικό κέρδος. Εδώ είναι που πρέπει να επέμβει το κράτος με δημόσια έργα για να αυξηθεί η απασχόληση και κατά συνέπεια αύξηση της αγοραστικής δύναμης. Αύξηση αγοραστικής δύναμης θα οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης με τελικό αποτέλεσμα να γίνει ανόρθωση της οικονομίας. Για τον Keynes οι κρίσεις οφείλονται στην μειωμένη προσδοκία οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου.

Νεοφιλελευθερισμός – Μίλτον Φρίντμαν:

Ο φρίντμαν σε αντίθεση με τον Keynes υποστηρίζει ότι οι αγορές με μερικές εξαιρέσεις, αυτορυθμίζονται. Ο Φρίντμαν αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα των κρατικών παρεμβάσεων. Αν το κράτος είναι ρυθμιστής – διαχειριστής της προσφοράς χρήματος, τότε έχουμε φαινόμενα απαρίθμησης της οικονομίας με συνέπεια η κρίση να μεγαλώνει. Έτσι σύμφωνα με τους νεοφιλελεύθερους το κράτος δεν πρέπει να επεμβαίνει αλλά απλά να επιβλέπει μόνο. Η αγορά στο καπιταλιστικό σύστημα σύμφωνα με τους νεοφιλελεύθερους θα αυτορυθμιστεί.

Κλασική σχολή- Adam smith:

Σύμφωνα με τους κλασικούς η οικονομία βρίσκεται σε πλήρη ισορροπία σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης. Οι ανισοροπίες που παρουσιάζονται όπως η υπερπαραγωγή, η αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού, θα αυτορυθμιστούν μέσω του μηχανισμού των τιμών. Η απορρύθμιση θα είναι προσωρινή. (βραχυπρόθεσμη)

1.3 Ιστορική αναδρομή οικονομικών κρίσεων.

Αν ανατρέξει κανείς στην ιστορία θα διαπιστώσει ότι οικονομικές κρίσεις υπήρξαν από την εποχή της αρχαίας Ελλάδας. Στην αρχαία Αθήνα⁴ μετά την διάλυση της β' αθηναϊκής συμμαχίας των 4^{ov} αιώνα π.χ. οι αθηναίοι βρέθηκαν μπροστά σε οικονομικά αδιέξοδα. Συγχρόνως συνειδητοποίησαν ότι ο τρόπος με τον οποίο ζούσαν ως τότε, βασισμένος, κατά ένα μεγάλο μέρος, στα ξένα χρήματα που αποσπούσαν, με τη δύναμη των όπλων, από τους συμμάχους τους, ανήκε οριστικά στο παρελθόν. Εγκαταλείποντας έτσι τις ηγεμονικές τους αξιώσεις, άρχισαν να

² www.24grammata.com

³ www.24grammata.com

⁴ Καθηγητής Μιχάλης Τιβέριος . Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

προγραμματίζουν μια νέα οικονομική πολιτική η οποία θα βασιζόταν, κατά κύριο λόγο, στις δικές τους δυνάμεις.

Οικονομικές κρίσεις είχαμε και στο βυζάντιο⁵ στο τέλος του 11^{ου} και τον 15^ο αιώνα. ο υπερβολικός δανεισμός των νοικοκυριών με τις υπέρογκες υποχρεώσεις που απαιτεί η αποπληρωμή των χρεών, (πράγμα που συναντάμε σε όλες τις εποχές και κοινωνίες), οδήγησε σάφρονες ηγέτες στην απόσβεση των χρεών (την περίφημη σεισάχθεια που εφήρμοσε στην αρχαία Αθήνα ο Σόλωνας) αυτό για να αποφευχθεί η οικονομική κρίση και η επακόλουθη μείωση του παραγωγικού δυναμικού. Εφαρμόστηκε ο λεγόμενος φόρος «αλληλέγγυον» που υποχρέωνε τους έχοντες μιας συγκεκριμένης ομάδας (ιδιαίτερα τα μέλη των αγροτικών κοινοτήτων) να καλύψουν τις υποχρεώσεις των αδυνατούντων ομοχώριων συμπατριωτών τους.

Θα αναφέρουμε επιγραμματικά ότι Κρίσεις υπήρξαν και στην Κίνα και την Α. Ασία των 16^{ου} αιώνα.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε εκτενέστερα στις τρεις μεγάλες οικονομικές κρίσεις τις τελευταίες εκατονταετίες που ταλαιπώρησα την ανθρωπότητα. Αρχικά θα αναφερθούμε στην κρίση του 1929, την Ασιατική του 1997 και τέλος στην πρόσφατη κρίση στη Αμερική το 2008 που είναι το προμήνυμα για την κρίση στην Ευρώπη.

1.4 Η κρίση του 1929⁶

Το 1929 πραγματοποιείται η μεγαλύτερη οικονομική κρίση του 20^{ου} αιώνα και για πολλούς όλων των εποχών. Μετά από μια περίοδο συνεχούς ανάπτυξης, η οποία έχει στηριχτεί πάνω σε συνεχόμενο δανεισμό δημιουργούνται τρομαχτικές υπεραξίες μετοχών και στις 29 Οκτωβρίου του 1929 οι τιμές των μετοχών στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης βυθίζονται. Συνεχίζουν την πτώση τους χωρίς έλεγχο για ένα μήνα. Η πτώση στις χρηματιστηριακές αγορές οδηγεί σε πτώση στην αγορά των ακινήτων. Μέσα σε ένα μήνα καταρρέουν όλες οι αγορές και οι μετοχές των χρηματιστηρίων δεν έχουν πλέον κανένα αντίκρισμα. Αποδεικνύεται για μια ακόμη φορά ότι η ανάπτυξη των προηγούμενων ετών έχει στηριχτεί πάνω σε μια μεγάλη φούσκα. Μέχρι το 1931 είχαν χρεοκοπήσει 2.500 Τράπεζες και δύο χρόνια αργότερα ο αριθμός είχε αγγίξει τις 5.000. Η τότε Αμερικάνικη κυβέρνηση δεν στηρίζει τους πολίτες, των οποίων οι οικονομίες έχουν εξανεμιστεί αλλά τις Τράπεζες. Η ύφεση επεκτείνεται, με κάποια καθυστέρηση, το 1933 - 1934, σε όλες τις τότε βιομηχανοποιημένες χώρες στον κόσμο. Τη λύση έρχεται να δώσει ο πόλεμος και η Κυβέρνηση Ρούσβελτ, η οποία επενδύει πολλά εκατομμύρια δολάρια στην ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας και δημιουργεί έτσι νέες θέσεις απασχόλησης. Η κρίση για κάποιες χώρες κράτησε μέχρι τα τέλη του 1930 και για άλλες μέχρι τις αρχές του 1940. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα, ο εκτεταμένος δανεισμός, η έκρηξη του καταναλωτισμού, οι ριψοκίνδυνες κερδοσκοπικές ενέργειες εκ μέρους τραπεζιτών τα διαθρωτικά προβλήματα των οικονομιών, οι υπεύθυνοι της οικονομίας να διακατέχονται από σύγχυση είναι κοινά χαρακτηριστικά της κρίσης του 1929 με την σημερινή κρίση που μαστίζει την Κύπρο.

⁵ Ελένη Γλυκαντζή-Αρβελέρ. Βυζαντινολόγος, πανεπιστήμιο Σορβόνης

⁶ Αμαλία κ. Ηλιάδη. 24γραμματα.

1.5 Η Ασιατική κρίση ⁷ του 1997-98

Το 1997 στη Ιαπωνία μετά το σκάσιμο της φούσκας στα Ακίνητα, είχαν ανέβει οι τιμές γύρο στο 70% λόγω φθηνών και άφθονων πιστώσεων. Η ιαπωνική κυβέρνηση προσπάθησε να σώσει τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις στο τομέα των κατασκευών με την εκμηδένιση των επιτοκίων. Αυτό οδήγησε την ιαπωνική οικονομία σε μια περίοδο αποπληθωρισμού και με ισχνή οικονομική ανάπτυξη και σε πτωχεύσεις επιχειρήσεων.

Η κρίση που έπληξε την Ασία το 1998 ξεκίνησε από την υποτίμηση του νομίσματος της Ταϊλάνδης λίγους μήνες νωρίτερα και πολύ σύντομα παρέσυρε τις οικονομίες και των υπόλοιπων χωρών της ανατολικής Ασίας. Το κοινό στοιχείο με τη σημερινή Κρίση της Ευρωζώνης ήταν η μεταδοτικότητα των οικονομικών κραδασμών από τη μία χώρα στην άλλη. Όπως και στην Κρίση της Ευρωζώνης σήμερα, η ιστορία ξεκίνησε με τη χρηματοοικονομική απελευθέρωση, η οποία οδήγησε σε έκρηξη των νέων δανείων, που έτρεξαν να δώσουν οι ξένες τράπεζες στις επιχειρήσεις και στα νοικοκυριά.

1.6 Η κρίση του 2008 στις Ηνωμένες πολιτείες

Το 2008 άρχισε η κρίση στις Ηνωμένες πολιτείες Αμερικής η οποία επεκτάθηκε και σε χώρες της Ευρώπης αφού πολλές Ευρωπαϊκές τράπεζες επένδυσαν στα παράγωγα των επενδυτικών οργανισμών των Η.Π.Α. η κρίση ξεκίνησε από την αδυναμία πολλών νοικοκυριών για αποπληρωμή των στεγαστικών τους δανείων. Με την αύξηση των επιτοκίων από 1% το 2004 σε 5,25% το 2006 σε συνδυασμό με την παραχώρηση στεγαστικών δανείων με χαμηλή πιστοληπτική αξιολόγηση ήταν η αιτία της Κρίσης. Με την μείωση της ζήτησης για ακίνητα οδηγηθήκαμε στην μείωση των τιμών με αποτέλεσμα οι τράπεζες να είναι εκτεθειμένες. Πολλά από αυτά τα τοξικά δάνεια τιτλοποιήθηκαν και πωλήθηκαν σαν αμοιβαία κεφάλαια σε άλλες τράπεζες σε όλο τον κόσμο. Αποκορύφωμα της κρίσης ήταν η κατάρρευση της Lehman brothers τον Σεπτέμβριο του 2008.

Οι τρεις βασικοί παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή την οικονομική κρίση στην Αμερική και κατ'επέκταση την παγκόσμια οικονομία ήταν πρώτο η μεταφορά του ρίσκου των τραπεζών στους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων. Αυτό οδήγησε τις τράπεζες να έχουν ρευστότητα και στην συνέχεια να δανείζουν σε μη φερέγγυους δανειολήπτες και ακολούθως με την τιτλοποίηση των δανείων μετέφεραν το ρίσκο στους επενδυτές και μεταξύ αυτών ήταν και μεγάλες ευρωπαϊκές Τράπεζες και χρηματοοικονομικοί οργανισμοί. Δεύτερο ήταν η ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου. Τρίτο και ως συνεπακόλουθο των δύο πιο πάνω είναι η φούσκα που δημιουργήθηκε στην αγορά ακινήτων σε πολλές περιοχές των ΗΠΑ. Ενδεικτικό είναι ότι σε μία εξαετία (2001-2007) οι τιμές των ακινήτων αυξήθηκαν πάνω από το 100%.

1.7 Οικονομική κρίση στην ευρωζώνη.

Με γοργούς ρυθμούς η κρίση μεταφέρεται από τις ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκή οικονομία, αυτό μας δείχνει πόσο στενά συνδεδεμένες είναι οι παγκόσμιες αγορές. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες που είχαν εκτεθεί στα τοξικά δάνεια των ΗΠΑ άρχισαν να

⁷ Αγορά χωρίς σύνορα. Τόμος 13, 2007 Δημήτρης Γιακούλας- κώστας Γεμενής

αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και να κινδυνεύουν με κατάρρευση. Μπροστά στο φόβο κατάρρευσης γίνονται εθνικοποιήσεις τραπεζών. Πρώτα έγινε η εθνικοποίηση της αγγλικής τράπεζας Northern Bank στις αρχές του 2008. Ακολουθεί η τράπεζα Fortis που κρατικοποιείται μερικώς αφού διασπαστεί σε ολλανδικό και Βελγικό τμήμα. Ακολουθούν προγράμματα διάσωσης τραπεζών σε Αγγλία, Γερμανία και Ισλανδία. Στην αρχή η ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δεν πήρε κάποια μέτρα για αντιμετώπιση της Κρίσης και διατήρησε τα επιτόκια σε ψηλά επίπεδα. Στη συνέχεια όμως αντέδρασε και πάγωσε τις αυξήσεις και άρχισε να προσανατολίζεται σε πιθανές μειώσεις. Η Fed(ΗΠΑ) μείωσε τα επιτόκια. Αυτά είχαν ως αποτέλεσμα την υποτίμηση του δολαρίου έναντι του ευρώ και την ραγδαία αύξηση της τιμής του πετρελαίου. Σε συνδυασμό με την έλλειψη ρευστότητας φρέναραν την ανάπτυξη στην ευρωζώνη και την οδήγησαν σε ύφεση.

1.8 Παγκόσμια Οικονομική κρίση και κυπριακή οικονομία

Στην αρχή φαινόταν η παγκόσμια οικονομική να μην επηρεάζει την Κυπριακή οικονομία ή να την επηρεάζει ελάχιστα. (2007 και αρχές του 2008). Οι λόγοι ήταν ότι ο χρηματοπιστωτικός τομέας της δεν ήταν εκτεθειμένος σε τοξικά προϊόντα και εξωτερικό δανεισμό. Επίσης το Κυπριακό κράτος ήταν ένα κράτος με καλή οικονομία. Η κρίση άρχισε να επηρεάζει την Κύπρο μέσω της αύξησης του κόστους δανεισμού και στην συνέχεια το ότι βρέθηκε εκτός αγορών(να μην μπορεί να δανειστεί) καθώς και η διασύνδεση της Κυπριακής οικονομίας με την Ελληνική οικονομία την οδήγησαν στην πιο μεγάλη κρίση που αντιμετώπισε στην σύγχρονη ιστορία της . Η κρίση χρέους για την Κυπριακή Δημοκρατία , το δημοσιονομικό έλλειμμα και το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων που επέφερε ζημία πέντε (5) δις ευρώ για τις κυπριακές τράπεζες, οδήγησαν την Κυπριακή οικονομία στο μηχανισμό στήριξης και στο κλείσιμο της δεύτερης μεγαλύτερης τράπεζας της χώρας.

Κεφάλαιο 2

2.1 Εισαγωγή

Για να μπορέσουμε να αντιληφθούμε καλύτερα την έννοια “αγορά εργασίας” θα πρέπει να δούμε σε γενικές γραμμές τους διάφορους ορισμούς που αφορούν την αγορά εργασίας όπως αυτοί έχουν τεκμηριωθεί από την οικονομική επιστήμη. Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε τους ορισμούς που αφορούν την αγορά εργασίας για να μπορέσει ο αναγνώστης να κατανοήσει καλύτερα την πιο λεπτομερή ανάλυση που θα γίνει στην συνέχεια από την μελέτη αυτή. Θα αναλύσουμε την «ανεργία» σε εκτενέστερο βαθμό, τον ορισμό της, σε τι διακρίνεται, οι διάφορες οικονομικές θεωρίες που υπάρχουν για το ζήτημα αυτό, καθώς και πώς μετρείται.

Αρχικά θα δούμε την έννοια της εργασία και ποιός ο ρόλος στην παραγωγική διαδικασία.

Η εργασία είναι⁸ ένας από τους τρεις βασικούς παράγοντες της παραγωγής αγαθών ή υπηρεσιών η και συνδυασμό αυτών των δύο.

Αγορά εργασίας είναι μια αγορά⁹, όπου οι εργαζόμενοι πωλούν την εργασία τους και οι επιχειρήσεις είναι οι αγοραστές. Η αγορά της εργασίας από τις επιχειρήσεις έχει ως αποτέλεσμα την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Απασχόληση είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που εργάζεται. Εργατικό δυναμικό είναι το μέρος του πληθυσμού (ηλικίας συνήθως 15 – 65 ετών) που μπορεί και θέλει να εργασθεί.

Φυσικό ποσοστό ανεργίας: το ποσοστό ανεργίας μιας οικονομίας που βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση.

Απασχολησιμότητα «είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται συχνά σε σύγχρονες αναφορές. Είναι η κατάσταση κατά την οποία ένα μέλος του εργατικού δυναμικού είναι αρκετά ανταγωνιστικό και ικανό να παραμείνει μέσα στην αγορά εργασίας ή να διεκδικήσει επιτυχώς μια θέση απασχόλησης».

Ανεργία είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που μπορεί και θέλει να εργαστεί αλλά δεν βρίσκει εργασία.

Το διεθνές Γραφείο Εργασίας (ΔΓΕ) ορίζει με τον όρο άνεργος το σύνολο των πολιτών που υπάρχουν χωρίς εργασία, είναι διαθέσιμοι να εργαστούν και βρίσκονται σε αναζήτηση εργασίας. Δηλαδή είναι όλοι εκείνοι που αναζητούν εργασία και αδυνατούν να βρουν. Η πρώτη και τρίτη προϋπόθεση αναφέρεται σε αμειβόμενη εργασία και οι δυο προϋποθέσεις βρίσκονται σε αρμονία με τους ορισμούς του ενεργού και ανενεργού πληθυσμού γιατί δεν στηρίζονται στον διαχωρισμό μεταξύ της εργασίας και μη εργασίας, αλλά ανάμεσα στην αμειβόμενη και στη μη αμειβόμενη. Εργασία μη αμειβόμενη, όσο εντατική και αν είναι, δεν εξέρχεται του ορισμού του μη ενεργού πληθυσμού. Ανεργία δεν σημαίνει απουσία εργασίας, αλλά απουσία αμειβόμενης εργασίας.

Δεν θεωρείται άνεργος σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, κάποιος που αναζητούσε εργασία αλλά δεν βρήκε μέσα σε ένα χρονικό διάστημα και απογοητευμένος σταμάτησε τις προσπάθειες. επίσης ισχύει και για όσους που πάρα την προτίμηση

⁸ McConell-brue 1986

⁹ Διπλωματική εργασία « Κρίση στην Ελληνική Αγορά Εργασίας: Ανάλυση και Αξιολόγηση των Ενδιάμεσων Εργαλείων που γεφυρώνουν την Προσφορά και τη Ζήτηση Εργασίας» Λιάπη Παναγιώτη 2008

τους και τις συνεχείς προσπάθειες να αποκτήσουν τη συνήθη 40ώρη εβδομαδιαία απασχόληση βρήκαν μόνο μερική απασχόληση.

Δεν θεωρούνται άνεργοι ούτε και εκείνοι οι πολίτες οι οποίοι έχουν απασχόληση που δεν ανταποκρίνεται στην αξία της εργατικής τους δύναμης.

Στην αρχή του αιώνα η ανεργία ¹⁰ ήταν σχεδόν ταυτόσημη με την τεμπελιά, χαρακτηριστικό ήταν και το ότι οι Αγγλοσάξονες χρησιμοποιούν την λέξη "out of work" και όχι "unemployed". Ο Γάλλοι χρησιμοποίησαν τον όρο "chomer" που προέρχεται από το λατινικό "cauma": ήρεμος δηλαδή, παύση δραστηριοτήτων.

Η κοινωνική αναγνώριση και καθιέρωση της έννοιας της ανεργίας, συνδέεται πρακτικά, με τη θέσπιση νομικών και διοικητικών διαδικασιών διαχείρισης της χειρωνακτικής εργασίας. Η επέκταση της κοινωνικής ασφάλισης προς την κάλυψη των ανέργων οργανώνεται προοδευτικά από το τέλος του προηγούμενου αιώνα και πιο συστηματικά πλέον μετά την οικονομική κρίση του 1929 και τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η ανεργία είναι ένα από τα κύρια ζητήματα που θα μας απασχολήσουν σε αυτή την ανάλυση που επιχειρούμε να εξετάσουμε. Θα δούμε τις διάφορες μορφές ανεργίας και θα παραθέσουμε τις διάφορες ερμηνείες που έχουν αναπτυχθεί στα πλαίσια της οικονομικής επιστήμης στην διεθνή βιβλιογραφία.

Η ανεργία διακρίνεται σε:

ανεργία τριβής: είναι η ανεργία που δημιουργείτε όταν κάποιος εργαζόμενος επιθυμεί να μετακινηθεί από μία δουλειά σε μία άλλη, δηλαδή ο χρόνος που μεσολαβεί για την μετακίνηση. Σύμφωνα με τον Hughes « είναι οι άνεργοι που αντιμετωπίζουν ανεργία αλλά υπάρχουν οι αντίστοιχες θέσεις εργασίας για αυτούς. είναι αποτέλεσμα έλλειψης αυτόματης κινητικότητας της εργασίας» . από αυτό συμπεραίνουμε ότι είναι μικρής διάρκειας.

διαρθρωτική ανεργία: η διαρθρωτική ανεργία οφείλεται στην διαφορά προσόντων και δεξιοτήτων που διαθέτουν οι εργαζόμενοι και στα προσόντα και δεξιότητες που αναζητούν οι εργοδότες. Άρα στην διαρθρωτική ανεργία υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να είναι χρόνια και αυτό μπορεί να οφείλεται πρώτο στη φθίνουσα πορεία συγκεκριμένων κλάδων ή τομέων της οικονομίας και δεύτερο στην αδυναμία κατάρτισης μέρους του εργατικού δυναμικού στις νέες απαιτήσεις της οικονομίας.

Άλλοι διαρθρωτικοί παράγοντες που επιδρούν στην προσφορά και τη ζήτηση εργασίας είναι η δημογραφική σύνθεση του ενεργού πληθυσμού, εδώ εμπίπτει και η μεταναστευτική πολιτική ενός Κράτους, οι εισροή οικονομικών μεταναστών. Επίσης οι διάφορες ρυθμίσεις και θεσμικά μέτρα που επηρεάζουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και ειδικά η σχετική νομοθεσία προστασίας της εργασίας και η ανεργιακή πολιτική των κρατών.(επιδόματα ανεργίας, κλπ)

Ο Standing έχει ταξινομήσει τα αίτια που δημιουργούν διαρθρωτική ανεργία σε επτά κατηγορίες. Οι επτά κατηγορίες είναι οι ακόλουθες. Πρώτο είναι η μεταβολή της κλαδικής διάρθρωσης της απασχόλησης. Η δομή της απασχόλησης αλλάζει όταν αλλάζει και η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες. Δεύτερο είναι η αύξηση των απαιτήσεων για εργασιακές δεξιότητες. Τρίτη αιτία είναι οι γεωγραφικές αντιστοιχίες μεταξύ των κενών θέσεων εργασίας και των ανέργων. Τέταρτη κατηγορία είναι οι δημογραφικοί και πληθυσμιακοί παράγοντες που συμβάλουν στην αλλαγή του εργατικού δυναμικού. Πέμπτη αιτία σύμφωνα πάντα με τον Standing είναι οι

¹⁰ Πτυχιακή εργασία «Ανεργία» Νταντά Ελισάβετ 2009

θεσμικές ακαμψίες. Σε αυτές περιλαμβάνονται όλοι οι θεσμικοί μηχανισμοί προστασίας της απασχόλησης όπως ο ελάχιστος μισθός, ο περιορισμός απολύσεων, τα επιδόματα ανεργίας, τα συνδικάτα και οι εργατικές ενώσεις, κ.ο.κ. Έκτη αιτία είναι η αύξηση των ανέργων που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να εργαστούν. Η ανεργία μακράς διάρκειας δημιουργεί κοινωνικό αποκλεισμό δηλαδή οι μακροχρόνιοι άνεργοι στερούνται τεχνικές και κοινωνικές δεξιότητες. Έβδομη και τελευταία αιτία είναι η αναδιάρθρωση του κεφαλαίου. Μια μείωση της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες προκαλεί ανεργία καθώς επιδρά επί των αποφάσεων των επιχειρήσεων για απολύσεις ή προσλήψεων που θα κάνουν.

Για την διαρθρωτική θα πρέπει να σημειώσουμε ότι δεν πρέπει να την συγχέουμε με την τεχνολογική ανεργία. Ενδεχομένως να δημιουργεί διαρθρωτική ανεργία αφού δημιουργεί απαιτήσεις για νέες ειδικότητες. Μπορεί όμως να μην δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας αλλά αντικατάσταση της εργασίας με μια μηχανή.

Για την ενότητα της ανεργίας θα ήταν καλό να δούμε και την έννοια της κυκλικής ανεργίας. Η κυκλική ανεργία θα πρέπει να αναλυθεί για την περίπτωση της Κύπρου για τους τρόπους αντιμετώπισης των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας της Κύπρου.

Κυκλική ανεργία.

Η κυκλική ανεργία ακολουθεί τις μεταπτώσεις της οικονομικής Δραστηριότητας. Είναι μικρή σε περιόδους αυξημένης δραστηριότητας, ενώ αυξάνεται όσο η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται. Το επίπεδο του εσωτερικού προϊόντος καθορίζει πρακτικά τις ανάγκες σε εργατικά χέρια σε μια δεδομένη στιγμή. Κάθε επιβράδυνση της παραγωγής ελαττώνει τις ανάγκες της οικονομίας για εργασία. Για το δεδομένο ύψος μισθών οι επιχειρήσεις ζητούν λιγότερη εργασία. Η ελάττωση της ζήτησης εργασίας ακολουθείται από ελάττωση της διάρκειας εργασίας, από απολύσεις.

Στην συνέχεια για να έχουμε μια πιο εμπεριστατωμένη εικόνα για το τι είναι «ανεργία» θα παραθέσουμε το πως ερμηνεύουν την ανεργία οι διάφορες οικονομικές θεωρίες.

2.2 Οικονομικές Θεωρίες και Ανεργία¹¹

2.2.1 Η φιλελεύθερη θεώρηση: Κλασική ανεργία

Θεωρώντας ότι και η αγορά εργασίας όπως και η αγορά αγαθών διέπεται από τους νόμους προσφοράς και ζήτησης, συνεπάγεται ότι η προσφορά εργασίας από τα άτομα βρίσκεται σε θετική συσχέτιση με τον πραγματικό μισθό, ενώ η ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις, αντιθέτως, βρίσκεται σε αρνητική συσχέτιση με τον πραγματικό μισθό. Η ελεύθερη παραβολή προσφοράς και ζήτησης για κάθε τύπο εργασίας καθορίζει ένα μισθό ισορροπίας: εκείνον για τον οποίο η προσφορά ισούται με τη ζήτηση. Η ισορροπία αντανακλά τη μέγιστη ικανοποίηση για την επιχείρηση η οποία προσλαμβάνει εργαζομένους, έως ότου η οριακή παραγωγικότητα τους εξισωθεί με τον τρέχοντα μισθό και για τον εργαζόμενο έως ότου η αγοραστική δύναμη της αμοιβής του ανταμείβει την προσπάθειά του. Εάν η αγορά εργασίας είναι τελείως ανταγωνιστική και ελεύθερη από κάθε ρυθμιστικό εμπόδιο, η ελεύθερη

¹¹ Πτυχιακή εργασία «Ανεργία» Νταντά Ελισάβετ 2009

διαπραγμάτευση των μισθών έχει ως συνέπεια την προσαρμογή τους, εφόσον δεν έχει επιτευχθεί η ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

Σε αυτές τις συνθήκες η οικονομία που αντιμετωπίζει πτώση του επιπέδου της δραστηριότητας της, δεν θα πρέπει να γνωρίζει ανεργία διαρκείας, Η ελάττωση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων τις οδηγεί να μειώσουν τη ζήτηση εργασίας: με το προηγούμενο ύψος μισθών, οι επιχειρηματίες είναι διατεθειμένοι να χρησιμοποιήσουν λιγότερα άτομα από την αγορά εργασίας. Η πτώση της ζήτησης εργασίας οδηγεί σε πτώση μισθών μέχρι να αποκατασταθεί η ισορροπία.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργαζομένων για την κάλυψη των διαθέσιμων θέσεων τους οδηγεί να αποδεχτούν πτώση μισθού. Εάν οι μισθοί είναι πλήρως ελαστικοί, η προσαρμογή τους συνεχίζεται μέχρι την ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Κατά συνέπεια μετά τη νέα ισορροπία δε θα υπάρχουν άνεργοι.

Πώς όμως μπορεί κάποιος να εξηγήσει την ανεργία διαρκείας κατά τους νεοφιλελεύθερους η ανεργία εξακολουθεί γιατί απλά υπάρχουν κανονισμοί και ρυθμίσεις που εμποδίζουν την ελεύθερη διαπραγμάτευση των μισθών. Η δύναμη των συνδικάτων, η καθιέρωση ενός ελάχιστου μισθού, οι συλλογικές συμβάσεις, και γενικά το δίκαιο εργασίας, περιορίζουν τις δυνατότητες στιγμιαίας προσαρμογής των μισθών. Κατ'αυτούς η ανελαστικότητα των μισθών είναι η πρωταρχική αιτία της ανεργίας. Μη μπορώντας να διαπραγματευτούν τους μισθούς τους, οι επιχειρήσεις επιλέγουν την προσαρμογή των θέσεων εργασίας για να αντεπεξέλθουν της ύφεσης.

Οι νέοι άνεργοι, χωρίς ιδιαίτερα προσόντα δεν μπορούν να βρουν εργασία εφόσον οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να καταβάλουν τον ελάχιστο μισθό ο οποίος είναι μεγαλύτερος από την παραγωγικότητα τους. Το ίδιο και οι άνεργοι, οι οποίοι προέρχονται από τομείς σε παρακμή και οι οποίοι δεν διαθέτουν προσόντα για τις νέες συνθήκες της οικονομίας, κινδυνεύοντας να παραμείνουν άνεργοι εφόσον ζητούν αντίστοιχους μισθούς των προηγούμενων τους.

2.2.2 Η παρεμβατική θεώρηση: Κεϋνσιανή ανεργία

Ενώ η κλασική θεώρηση θεωρεί την ανελαστικότητα των μισθών ως την κύρια αιτία της ανεργίας, η κεϋνσιανή προσέγγιση δέχεται ότι το κλειδί του προβλήματος βρίσκεται στο επίπεδο της συνολικής ζήτησης, μη δεχόμενη την ταύτιση αγοράς εργασίας και αγοράς αγαθών. Η φιλελεύθερη θεώρηση αμφισβητείται σε δύο σημεία: από τη μία η ανελαστικότητα των μισθών μπορεί να αποτελέσει επιδίωξη των ίδιων των επιχειρήσεων, ενώ από την άλλη, η πτώση των μισθών δεν αρκεί για την απορρόφηση της ανεργίας. Οι ίδιες οι επιχειρήσεις έχουν συμφέρον να παραχωρούν μισθούς αρκετά ανεξάρτητους από τις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου, το ίδιο, οι εργαζόμενοι είναι συχνά διατεθειμένοι να δεχτούν ένα μέσο μισθό, μικρότερο εάν παραμείνει σταθερός όποιος και αν είναι οι συνθήκες. Η ανελαστικότητα των μισθών αποτελεί για τους επιχειρηματίες ένα μέσο ελάττωσης του κόστους εργασίας και αύξησης των κερδών. Εξάλλου οι επενδύσεις των επιχειρήσεων στην κατάρτιση των εργαζομένων τους είναι συχνά αξιόλογες, σε περιόδους ύφεσης οι εργοδότες αποφεύγουν όσον το δυνατό να αμφισβητούν τις συμβάσεις εργασίας των εμπείρων εργατών ώστε να αποφύγουν τις αποχωρήσεις που θα είχαν ως συνέπεια την απώλεια των προηγούμενων επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

Τέλος οι επιχειρήσεις μπορούν να αρνηθούν την πραγματοποίηση της μείωσης των μισθών εάν εκτιμούν ότι αυτή διακινδυνεύει να αποθαρρύνει τους εργαζόμενους και να προκαλέσει πτώση της παραγωγικότητας. Συνολικά η ανελαστικότητα των μισθών ως προς την πτώση μπορεί να αντανakλά εκλογικευμένη πρακτική των εργοδοτών κι όχι νομοθετικών ρυθμιστικών μηχανισμών που είναι στη διακριτική ευχέρεια της

δημόσιας εξουσίας. Ακόμη και αν είχαμε πτώση των μισθών, δεν θα επιτυγχάναμε πτώση της ανεργίας. Η πτώση των μισθών δεν παρακινεί μόνο τη ζήτηση εργασίας αλλά έχει επίσης αρνητικές επιπτώσεις στην ενεργό ζήτηση. Κατά συνέπεια εάν οι επιχειρήσεις αντιδρούσαν σε μείωση της ζήτησης και της παραγωγής με γενική πτώση των μισθών, θα ακολουθούσε αισθητή μείωση των καταναλωτικών δαπανών. Αυτό θα ανάγκαζε τις επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών να ελαττώσουν ακόμη περισσότερο την παραγωγή και τη ζήτηση εργασίας, επιβαρύνοντας κατά συνέπεια την ύφεση και την ανεργία. Νέα πτώση μισθών θα ήταν αναγκαία για να επέλθει ισορροπία στην αγορά εργασίας. Πολλές μελέτες έδειξαν πως σε αρκετές βιομηχανικές χώρες η γενικευμένη πτώση των μισθών προκάλεσε κατ' αρχάς μείωση των θέσεων εργασίας και αύξηση της ανεργίας. Έπρεπε να περάσουν πολλά χρόνια ώστε να έχουμε θετικά αποτελέσματα στις θέσεις εργασίας. Το λάθος της δεκαετίας του 80' (για την Ευρώπη) ήταν αναμφίβολα ότι ξεχάστηκε η πολιτική της στήριξης της ζήτησης στο βωμό των στρατηγικών συγκράτησης των μισθών.

Εφόσον το κόστος εργασίας δεν είναι ο κύριος υπεύθυνος της ανεργίας, και εφόσον δεν μπορούμε να στηριχθούμε στην ανελαστικότητα των μισθών για την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης, οι κενσόνιστοι θεωρούν ως το κλειδί του προβλήματος το επίπεδο της ενεργούς ζήτησης.

Για δεδομένο κόστος εργασίας, οι επιχειρήσεις θα δεχόντουσαν να προσλάβουν περισσότερο προσωπικό εάν η πώληση των προϊόντων ήταν αυξημένη. Η λύση της κυκλικής ανεργίας βρίσκεται στην αύξηση της ζήτησης. Αφού δεν υπάρχει κανένας λόγος να αυξηθεί η ζήτηση από μόνη της, έγκειται στο κράτος να παρέμβει να την προκαλέσει με διάφορους τρόπους: αύξηση κοινωνικών παροχών, πτώση των επιτοκίων, ελάφρυνση φορολογίας, κ.α.

2.2.3 Μαρξιστική προσέγγιση

Για το Καρλ Μαρξ υπάρχει διαρκώς ένας εφεδρικός βιομηχανικός στρατός. Προέρχεται από την απώλεια θέσεων εργασίας λόγω αύξησης της παραγωγικότητας, από την εξαφάνιση των μικρών ιδιοκτησιών, εμπορικών και βιοτεχνικών, από τον ανταγωνισμό, καθώς και από τους ανέργους των κυκλικών οικονομικών κρίσεων.

Αν και η ανάκαμψη ελαττώνει τον όγκο αυτού του στρατού, δεν εξαφανίζεται τελείως. Το μέγεθος του βιομηχανικού εφεδρικού στρατού βρίσκεται σε θετική συσχέτιση με τον πλούτο και το προλεταριάτο, ενώ η πίεση του επί των μισθών και η εξαθλίωση του ενεργού βιομηχανικού στρατού είναι ανάλογη του μεγέθους της εφεδρείας. Όσο μεγαλύτερος είναι ο κοινωνικός πλούτος, το κεφάλαιο που λειτουργεί, η ένταση της αύξησής του, επομένως και το απόλυτο μέγεθος του προλεταριάτου και η παραγωγική δύναμη της εργασίας του, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο βιομηχανικός εφεδρικός στρατός. Η αύξηση της διαθέσιμης εργατικής δύναμης προκαλείται από τις ίδιες αιτίες που προκαλούν την αύξηση της επεκτατικής δύναμης του κεφαλαίου.

2.3 Η ανεργία ακολουθεί τον οικονομικό κύκλο.

Στη γενικευμένη¹² μορφή της, η νεοκλασική θεωρία ισχυρίζεται ότι σε μια αγορά εργασίας που λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες του «τέλειου ανταγωνισμού» πάντοτε θα επιτυγχάνεται μία κατάσταση ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας και ότι αβίαστα θα διαμορφώνεται ένα επίπεδο διάνυσμα μισθών και

¹² Νταντά Ελισάβετ. (2009) «Ανεργία»

ημερομισθίων, στο οποίο θα αντιστοιχεί πλήρης απασχόληση, δηλαδή δεν θα υπάρχει ανεργία. Σύμφωνα με την θεώρηση, η ανεργία αν και όταν υπάρχει, θα οφείλεται σε ατέλειες της αγοράς εργασίας, δηλαδή σε παρεκκλίσεις από το πρότυπο του τέλειου ανταγωνισμού, τόσο από πλευράς συμμετεχόντων (εργαζομένων και εργοδοτών) όσο και από πλευράς εξωτερικών παραγόντων. Έτσι, πχ θεωρείται ότι αν στην απρόσκοπτη λειτουργία της αγοράς εργασίας παρεμβάλλονται στοιχεία που μειώνουν τον βαθμό ανταγωνισμού, θα υπάρχει απόκλιση από την πλήρη απασχόληση, δηλαδή ανεργία.

Τέτοια στοιχεία, που συντελούν στην εμφάνιση ανεργίας είναι η ύπαρξη εργατικών συνδικάτων και δεσμευτικών συλλογικών συμβάσεων, που παρεμποδίζουν την προς τα έξω ευελιξία των αμοιβών, καθώς και τα διοικητικά καθορισμένα κατώτατα επίπεδα μισθών και ημερομισθίων. Αν, πχ το κατώτατο ημερομίσθιο, λόγω νομοθεσίας ή συλλογικής σύμβασης είναι ανώτερο του ημερομισθίου ισορροπίας, τότε θα έχουμε υπερβάλλουσα προσφορά εργασίας και συνεπώς ανέργους.

Συνεπώς η ανεργία μπορεί να χαρακτηριστεί ως δυσλειτουργία της αγοράς εργασίας και ως σύμπτωμα «ανισορροπίας». Και η αντιμετώπιση του έγκειται στην προσπάθεια να λειτουργούν οι αγορές εργασίας όσο το δυνατόν με περισσότερο σύμφωνο τρόπο προς τις γενικές αρχές του ανταγωνισμού.¹³

Όσο όμως πειστική και αν είναι η νεοκλασική θεωρία, δύσκολα μπορεί κάποιος να αγνοήσει την εμφάνιση μαζικής ανεργίας ή έστω παρατεταμένης υψηλής ανεργίας χωρίς να χρειάζεται να προτρέξει σε πρόσθετους προσδιοριστικούς παράγοντες του φαινομένου. Ήδη από παλιά, πολλοί οικονομολόγοι θεωρούσαν ότι το φαινόμενο της ανεργίας ακολουθεί την οικονομική συγκυρία, τον λεγόμενο «οικονομικό κύκλο», αφού είναι εμπειρικά βεβαιωμένο ότι όταν η οικονομία βρίσκεται σε φάση «άνθησης» ή «ανόδου», το ποσοστό της ανεργίας είναι σε χαμηλό επίπεδο ή μειώνεται. Αντίθετα, όταν η οικονομία βρίσκεται σε φάση ύφεσης ή πτώσης το ποσοστό της ανεργίας είναι σε υψηλό επίπεδο ή αυξάνεται.

Απαιτούνται περισσότεροι πόροι για επενδύσεις και για την ενίσχυση της απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

Οι ΜΜΕ δημιουργούν τα 2/3 περίπου της αύξησης της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία χρόνια, δεν έχουν όμως εύκολη πρόσβαση στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου και δεν μπορούν να αξιοποιήσουν ικανοποιητικά τα πλεονεκτήματά τους.

Στην επιμόρφωση και την εκπαίδευση των νέων ανέργων πρέπει να υπάρχει ένα στοιχείο υποχρεωτικότητας, υπό την έννοια ότι τα επιδόματα πρέπει να συνδέονται υποχρεωτικά με παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων ή εκπαίδευσης στο χώρο της δουλειάς. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι «παθητικές» πολιτικές απασχόλησης, δηλαδή απλή πληρωμή επιδομάτων ανεργίας χωρίς κίνητρο για επανένταξη στην παραγωγική διαδικασία, οδήγησαν σε υποβάθμιση το κοινωνικό κράτος πολλών κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε αύξηση της ανεργίας. Αυτή η πολιτική αποτελεί ένα είδος επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο και παράλληλα την πιο αποτελεσματική μορφή κοινωνικής προστασίας.

Με τα εθνικά προγράμματα απασχόλησης, η κάθε χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιγράφει τις μικροοικονομικές πολιτικές που ακολουθεί, ώστε να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας. Με την υποβολή και συζήτηση των προβλημάτων αυτών στα αντίστοιχα συμβούλια της Ευρωπαϊκής

¹³ 'Leo Britan,' θεωρούν ως πολύπλοκος μηχανισμός η ανεργία', 1995

Ένωσης επιτυγχάνεται στοιχειώδης συντονισμός των σχετικών πολιτικών, καθώς και η υιοθέτηση των καλύτερων πρακτικών.

Το σχετικό κόστος εργασίας, δηλαδή το κόστος εργασίας σε σχέση με το κόστος άλλων συντελεστών παραγωγής επηρεάζει σημαντικά την απασχόληση. Στο πλαίσιο αυτό δεν πρέπει να λησμονούνται δύο σημαντικές αρχές. Πρώτον, ότι αυξήσεις πραγματικών μισθών που δεν είναι συνεπείς με την αύξηση της παραγωγικότητας, οδηγούν σταδιακά σε απώλεια θέσεων εργασίας. Δεύτερον, ότι η αύξηση της φορολόγησης του συντελεστή εργασίας (π.χ. με την συνεχή αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών) σε σχέση με τους άλλους παραγωγικούς συντελεστές και κυρίως το κεφάλαιο, οδηγεί σε υποκατάσταση παραγωγικών συντελεστών εις βάρος της εργασίας.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα τελευταία δέκα χρόνια και υπό το βάρος του φορολογικού ανταγωνισμού για την προσέλκυση κεφαλαίων σε καθεστώς πλήρους απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων, έχει υπάρξει σημαντική μείωση της φορολογίας του κεφαλαίου και αντίστοιχη σημαντική αύξηση της φορολογίας της εργασίας, με δυσμενή αποτελέσματα για την απασχόληση. Το πρόβλημα αυτό απαιτεί συντονισμό σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που ενδυναμώνει τα επιχειρήματα για καλύτερο οικονομικό συντονισμό μεταξύ των κρατών-μελών.

Ο κοινωνικός διάλογος συνέβαλε στην κατανόηση και στην επίλυση ορισμένων άλλων προβλημάτων που εμποδίζουν την προσαρμογή της αγοράς εργασίας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και την εύρεση αμοιβαίως επωφελών λύσεων. Τοπικά Σύμφωνα απασχόλησης: ενίσχυση της μερικής απασχόλησης και άλλες προτάσεις που πριν από λίγο καιρό αποτελούσαν «ταμπού», σήμερα έχουν ήδη υιοθετηθεί και αποτελούν μέρος της εργατικής νομοθεσίας. Οι προτάσεις αυτές αναγνωρίζουν ουσιαστικά την ανάγκη διαφοροποίησης των τελικών μισθών, ως αποτέλεσμα της διαφοροποίησης των συνθηκών της αγοράς εργασίας σε τοπικό επίπεδο.

Σε συνθήκες ατελούς κινητικότητας της εργασίας, απόλυτη ακαμψία των μισθών οδηγεί σε απώλεια θέσεων εργασίας, ειδικά θέσεων εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης και στην παράκαμψη της επίσημης αγοράς εργασίας. Παράλληλα, ο κοινωνικός διάλογος μπορεί να βοηθήσει στην επεξεργασία μιας νέας μακροπρόθεσμης συμφωνίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και του κράτους, που συνδέει την ανάγκη προσαρμοστικότητας της αγοράς εργασίας με ορισμένες πτυχές κοινωνικής προστασίας για όσους οδηγούνται σε περιθωριοποίηση από τις δυνάμεις του ανταγωνισμού και της παγκοσμιοποίησης.

Η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, έχει επίσης θετικά αποτελέσματα για την απασχόληση. Τα φυσικά ή θεσμικά μονοπώλια, είτε του ιδιωτικού είτε του δημόσιου τομέα, τείνουν να περιορίζουν την απασχόληση. Σήμερα, η σύγχρονη τεχνολογία έχει επιφέρει θεαματικές αλλαγές στην έννοια του «άριστου» μεγέθους της επιχείρησης επιτρέποντας τη λειτουργία περισσότερων παραγωγικών μονάδων για δεδομένο μέγεθος αγοράς, τη μείωση του μέσου κόστους παραγωγής και την αύξηση της απασχόλησης.

Η επίτευξη πλήρους απασχόλησης βραχυπρόθεσμα στις μέρες μας αποτελεί ένα εξαιρετικά δύσκολο στόχο, ίσως και ακατόρθωτο. Το περιεχόμενο της πλήρους απασχόλησης αλλάζει διαρκώς, αφού το φυσικό ποσοστό ανεργίας, που αποτελεί προσέγγιση της πλήρους απασχόλησης αυξάνεται. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να επιδιώκουμε την μείωση του ποσοστού ανεργίας από τα σημερινά υψηλά επίπεδα αλλά και τη μείωση του φυσικού ποσοστού ανεργίας με διαρθρωτικά μέτρα που δρουν στην παράμετρο της προσφοράς.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η υψηλή ανεργία αποτελεί κόστος τόσο σε οικονομικούς όσο και σε κοινωνικούς όρους.

2.4 Μέτρηση ανεργίας

Δύο είναι οι συνήθειες¹⁴ τρόποι μέτρησης της ανεργίας, που χρησιμοποιούνται από την πλειονότητα των χωρών: οι έρευνες δημοσκόπησης του πληθυσμού και η εγγραφή των αιτούντων εργασίας στις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης. Οι εγγραφές είναι πλέον λεπτομερείς και συχνές, αλλά παρουσιάζουν το μεγάλο μειονέκτημα να αντανακλούν τις συνθήκες λειτουργίας του οργανισμού (κανόνες εγγραφής, ορισμός της έννοιας του ανέργου), αλλά και τις συμπεριφορές των ανέργων έναντι της εγγραφής (ποιότητα και διάρκεια παροχών κλπ). Κατά καιρούς δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς την εγκυρότητα και την τιμιότητα των στατιστικών που αναφέρονται στην ανεργία. Οι ανακρίβειες θα λέγαμε ότι είναι αποτέλεσμα των ατελειών των μεθόδων μέτρησης και των αβεβαιοτήτων των ορισμών. Όποια και να είναι η μέθοδος μέτρησης, η αξία της εξαρτάται επίσης και από το λειτουργικό ορισμό που δίνουμε στην ανεργία, ορισμός που πολλές φορές μπορεί να ακολουθεί τα λογικά πλαίσια ή να ακολουθεί κανόνες και όρια στενά ή ευρέα, ανάλογα συχνά και με τις πολιτικές των διαφόρων κυβερνήσεων.

Η δυσκολία μέτρησης της ανεργίας οφείλεται στο ότι μεγάλα τμήματα του πληθυσμού βρίσκονται σε ενδιάμεσες καταστάσεις, μεταξύ εργασίας, ανενεργού πληθυσμού (αδράνειας) και ανεργίας. Η ταυτοποίηση αυτών των κατηγοριών και η κατανόηση των λειτουργιών τους εντός της αγοράς εργασίας είναι πιο χρήσιμη από το να αγνοηθεί η ύπαρξη του, θέτοντας αυθαίρετα όρια. Όπως ήδη αναφέραμε, ο ορισμός της ανεργίας που χρησιμοποιείται στις στατιστικές απαιτεί όχι μόνο ο ενδιαφερόμενος να αναζητεί εργασία, αλλά να είναι και διαθέσιμος για εργασία. Αυτός ο περιοριστικός ορισμός έχει ως αποτέλεσμα την ελάφρυνση των στατιστικών ανεργίας και τη μεταφορά των ατόμων στον ανενεργό πληθυσμό με διάφορους πλασματικούς τρόπους.

Η ύπαρξη δραστηριοτήτων, που διαφεύγουν των επισήμων κανονισμών και εγγραφών, αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό όλων των κοινωνικών συστημάτων. Φαίνεται ότι η κρίση ευνόησε την ανάπτυξη της παραοικονομίας (ή παράνομης οικονομίας) και της παράνομης εργασίας. Η παράνομη εργασία εντάσσεται στον ενεργό πληθυσμό, στην πράξη όμως τοποθετείται στους ανέργους ή το μη ενεργό πληθυσμό ανάλογο με το νόμο της χώρας. Όλες οι ρυθμίσεις ή οι κανονισμοί εμπεριέχουν την εξαπάτηση και το πρόβλημα είναι να υπολογιστεί ο βαθμός της. Οι αντιθέσεις και οι αβεβαιότητες στη μέτρηση της ανεργίας δεν αντανακλούν τις μεθοδολογικές ατέλειες μέτρησης ή την πολιτική βούληση εξαπάτησης. Η κύρια δυσκολία έγκειται στο εύρος των κατηγοριών που ξεφεύγουν από μια ξεκάθαρη οριοθέτηση του πληθυσμού μεταξύ ανεργίας, ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού.

¹⁴ Νταντά Ελισάβετ. (2009) «Ανεργία»

2.5 Η ανεργία σε σχέση με την αγορά εργασίας και την μακροοικονομία.

Η πιο διαδεδομένη θεωρία για την ανεργία¹⁵ και τη σχέση της με τον πληθωρισμό αρχίζει από την παραδοχή ότι η αγορά εργασίας δεν είναι ανταγωνιστική, αλλά χαρακτηρίζεται από ποικίλες στρεβλώσεις που εμποδίζουν την απορρόφηση των ανέργων. Οι στρεβλώσεις αυτές ξεκινούν από το γεγονός ότι οι έχοντες ήδη εργασία δεν έχουν κανένα κίνητρο να υποστούν μισθολογικές ή άλλες απώλειες, προκειμένου να εξασφαλίσουν την απορρόφηση των ανέργων.

Από την άλλη, οι επιχειρήσεις δεν πρόκειται να αυξήσουν τον αριθμό των απασχολούμενων, παρά μόνο αν μειωθεί η σχέση του κόστους εργασίας προς την παραγωγικότητα της.

Βραχυχρόνια, είναι περίπου δεδομένη, αν και εξαρτάται σε κάποιο βαθμό και από την φάση του οικονομικού κύκλου, δηλαδή τη ζήτηση. Είναι επίσης δεδομένο, και το κόστος εργασίας, μέσω του καθορισμού των μισθών με τις ετήσιες συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Αν η αγορά εργασίας ήταν πλήρως ανταγωνιστική, οι άνεργοι θα προσφέρονταν να δουλέψουν με τους ίδιους ή κατώτερους μισθούς από εκείνους τους οποίους απολαμβάνουν οι ήδη εργαζόμενοι. Αυτό θα μείωνε τους μισθούς, άρα και τη σχέση μεταξύ του κόστους εργασίας και της παραγωγικότητας. Η διαδικασία δε αυτή θα συνεχιζόταν ώσπου οι μόνοι άνεργοι οι οποίοι απλώς έψαχναν για καταλληλότερη δουλειά, ή εκείνοι οι οποίοι αρνούνταν να δουλέψουν με τους ισχύοντες ή κατώτερους μισθούς. Στην πραγματικότητα η αγορά εργασίας δεν λειτουργεί έτσι. Οι μισθοί δεν προσδιορίζονται από μια ανταγωνιστική διαδικασία στην οποία οι άνεργοι προσφέρονται να δουλέψουν με χαμηλότερους μισθούς ή με χειρότερες συνθήκες και οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν την προσφορά αυτή. Πρώτον, η εργασιακή σχέση είναι μακροχρόνια, για λόγους που σχετίζονται με τη διασφάλιση των εργαζομένων, τη σταδιακή απόκτηση εκ μέρους τους ικανοτήτων και εκπαίδευσης στη δουλειά, που αποτελούν κεφάλαιο για την επιχείρηση κλπ. Αυτό εμποδίζει τις επιχειρήσεις να υποκαθιστούν εύκολα τους ήδη εργαζομένους σε αυτές με ανέργους.

Τυχόν απόλυση τους σημαίνει σημαντικό ίσως κόστος για την επιχείρηση, ενώ η πρόσληψη νέων εργαζομένων δεν είναι ευαίσθητη στην πίεση από τους ανέργους που βρίσκονται «απ' έξω». Αυτό με τη σειρά του σημαίνει ότι αδρανοποιούνται οι μηχανισμοί που σε μια ανταγωνιστική αγορά θα συνέβαλαν στην εξάλειψη της «αθέλητης» ανεργίας.

Υπάρχουν όμως και άλλοι λόγοι που ενισχύουν την ύπαρξη υψηλής ανεργίας. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις κατά τις συλλογικές διαπραγματεύσεις δεν αντιπροσωπεύουν τους ανέργους αλλά τους εργαζόμενους. Συνεπώς, ελάχιστα επηρεάζονται από την έκταση της ανεργίας στις μισθολογικές διεκδικήσεις τους. Το σύστημα κοινωνικής προστασίας των ανέργων, με τα επιδόματα ανεργίας, αν και απαραίτητα για λόγους κοινωνικής προστασίας των ανέργων, επίσης συμβάλλει στη μείωση της πίεσης στους πραγματικούς μισθούς εκ μέρους των ανέργων. Η φορολογία, άμεση και έμμεση, καθώς και οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση, επίσης συμβάλλουν στο πρόβλημα της ανεργίας. Φυσικά και η φορολόγηση και πολύ περισσότερο η κοινωνική ασφάλιση είναι απαραίτητες για την κοινωνική συνοχή και το βιοτικό επίπεδο των ατόμων, εντούτοις αυξάνουν το πραγματικό κόστος για τις επιχειρήσεις με συνέπεια να μειώνουν την προσφορά τους για απασχόληση. Για τους

¹⁵ Νταντά Ελισάβετ. (2009) «Ανεργία»

λόγους αυτούς, η αγορά εργασίας δεν μπορεί μόνη της να διορθώσει το πρόβλημα της ανεργίας ή στο βαθμό που το κάνει, η διαδικασία είναι εξαιρετικά αργή.

Μπορεί όμως να διορθώσει το πρόβλημα της ανεργίας η μακροοικονομική πολιτική. Μόνο στο βαθμό που η αύξηση της ζήτησης είναι απροβόλητη και δεν ενσωματωθεί καθορίζονται για σχετικά μεγάλα διαστήματα (πχ ένας χρόνος), ένας αναπάντεχος πληθωρισμός στο ενδιάμεσο μειώνει τη σχέση μεταξύ του κόστους εργασίας και της παραγωγικότητας, προκαλώντας κίνητρα στις επιχειρήσεις να προσλάβουν νέους εργαζομένους.

Από τη στιγμή που θα συμβεί κάτι τέτοιο, στις επόμενες διαπραγματεύσεις, οι νέοι αυτοί εργαζόμενοι θα είναι πλέον από τους «μέσα» και τα συμφέροντα τους θα ληφθούν υπόψη στον νέο γύρο των μισθολογικών αυξήσεων. Κατά συνέπεια, η μείωση του κόστους εργασίας και της παραγωγικότητας. Αυτό θα ωθήσει τις επιχειρήσεις να απολύσουν ορισμένους εργαζομένους ή και ορισμένες επιχειρήσεις να κλείσουν. Κατά συνέπεια, η ανεργία θα αυξηθεί. Από τη στιγμή που θα γίνει αυτό, οι πρώην εργαζόμενοι θα είναι πλέον «απ' έξω» και τα συμφέροντα τους δεν θα ληφθούν υπόψη κατά τον προσδιορισμό των μισθολογικών αυξήσεων.

Τα παραπάνω είναι βέβαια κάπως υπεραπλουστευμένα, αλλά δίνουν τη σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού και τις επιδράσεις της μακροοικονομικής πολιτικής. Ο αναμενόμενος πληθωρισμός επηρεάζει τις μισθολογικές αυξήσεις και έτσι δεν προκαλεί μεταβολή στη σχέση μεταξύ του κόστους και της παραγωγικότητας της εργασίας. Κατά συνέπεια, δεν επηρεάζει την ανεργία. Ο μη αναμενόμενος όμως πληθωρισμός επηρεάζει την ανεργία μέσω του μηχανισμού που αναφέρθηκε παραπάνω. Ανάλογες επιδράσεις έχει και η μεταβολή στην παραγωγικότητα.

Οι αναμενόμενες μεταβολές στη σχέση μεταξύ κόστους και παραγωγικότητας. Οι μη αναμενόμενες μεταβολές όμως επηρεάζουν τους μισθούς. Έτσι, μια αναπάντεχη μείωση της παραγωγικότητας αυξάνει την ανεργία και τον πληθωρισμό και μια αναπάντεχη αύξηση μειώνει και την ανεργία και τον πληθωρισμό.

Δύο βασικές στρατηγικές υπάρχουν για τη μείωση του πληθωρισμού. Η πρώτη είναι η στρατηγική της βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας με μείωση των πραγματικών αποδοχών των εργαζομένων και η δεύτερη είναι η στρατηγική της προσωρινής επιδείνωσης της, που συνοδεύεται από αύξηση των πραγματικών αποδοχών.

Η πρώτη στρατηγική απαιτεί παρέμβαση στη διαδικασία προσδιορισμού των μισθολογικών αυξήσεων, με πάγωμα ή σημαντική επιβράδυνση της αύξησης των μισθών. Αυτό παρασύρει τις τιμές όλων των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών και σε δεύτερη φάση επιτρέπει τη μείωση και του εισαγόμενου πληθωρισμού μέσω επιβράδυνσης της διολίσθησης. Η πολιτική αυτή προκαλεί βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας μέσω της διεύρυνσης των περιθωρίων κέρδους στον τομέα των εμπορεύσιμων και πτώση του πληθωρισμού μέσω της επιβράδυνσης των αυξήσεων μισθών, τιμών μη εμπορεύσιμων και αργότερα διολίσθησης.

Η δεύτερη στρατηγική αντί να αρχίζει την αντιπληθωριστική εκστρατεία από τους μισθούς την αρχίζει από την ισοτιμία. Βασίζεται αρχικά στην επιβράδυνση της διολίσθησης («πολιτική ισχυρού νομίσματος»), ώστε να μειωθεί ο εισαγόμενος πληθωρισμός, επηρεάζει τις πληθωριστικές προσδοκίες και έτσι ακολουθεί και η μείωση του ρυθμού αύξησης των μισθών και των τιμών των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών. Με την στρατηγική αυτή υπάρχει στην αρχή μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και αύξηση της ανεργίας. Στη περίπτωση της Κύπρου

την οποία εξετάζουμε θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και το γεγονός ότι ανήκει στην ευρωζώνη.

Τέλος κλείνοντας την αναφορά μας για την ανεργία θα ήθελα να παραθέσω και την «διαμάχη» που υπάρχει μεταξύ των οικονομολόγων για το θέμα αν μπορεί να διορθωθεί η αποτυχία της αγοράς εργασίας (ανεργία) και πως. Η διαμάχη υπάρχει στο ότι κάποιοι υποστηρίζουν ότι το πρόβλημα υπάρχει επειδή οι μισθοί δεν μειώνονται όσο πρέπει προς τα κάτω. (ακαμψία των μισθών). Ενώ οι κάποιοι άλλοι παραθέτουν το επιχείρημα ότι υπήρχε η ανεργία πριν εισαχθούν οι κατώτατοι μισθοί, τα επιδόματα ανεργίας και ενδυναμωθούν τα συνδικάτα και οι εργατικές ενώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Απασχόληση

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως «απασχόληση» είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που εργάζεται. Αυτή η ανάλυση μας βοηθά να δούμε καλύτερα τις διάφορες μορφές απασχόλησης μέσα στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον. Η τομή της απασχόλησης(ανάλυση) θα βοηθήσει και στην περίπτωση της Κύπρου γιατί χρειάζονται να γίνουν σημαντικές αλλαγές, για να μπορέσει να μειώσει την μεγάλη ανεργία μέσα σε αυτή την οικονομική κρίση. Για να βελτιωθεί η απασχόληση στην Κύπρο πρέπει να γίνουν σημαντικές αλλαγές στους τομείς της οικονομίας, στην νοοτροπία σε σχέση με την απασχόληση και στα είδη απασχόλησης που στρέφεται το εργατικό (ανθρώπινο) δυναμικό.

3.2 Η απασχόληση στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον

Ο αιώνας της πλήρους απασχόλησης¹⁶, όπως χαρακτηρίστηκε ο 20ος φαίνεται να έχει παρέλθει. Τα διάφορα κράτη και ειδικά τα κράτη της ευρωπαϊκής ένωσης παίρνουν μέτρα για μείωση της ανεργίας παρά για την πλήρη απασχόληση. Η αποβιομηχανοποίηση μετέφερε μεγάλο μέρος της παραγωγής(εντάσεως εργασίας και πρώτων υλών) στις αναπτυσσόμενες χώρες. Έτσι πολλές βιομηχανικές περιοχές γέμισαν με άνεργο εργατικό δυναμικό.

Η παγκοσμιοποίηση χαρακτηρίζεται από απελευθέρωση του κεφαλαίου και του εμπορίου. Το κεφάλαιο κινείται σε περιοχές του πλανήτη όπου είναι αποδοτικότερο και τα προϊόντα μεταφέρονται με το εμπόριο. Σημαντικό στην σύγχρονη εποχή είναι και οι διάφορες μετακινήσεις του εργατικού δυναμικού από περιοχή σε περιοχή και από κράτος σε κράτος. Ειδικά στην ευρωπαϊκή ένωση της οποίας είναι μέλος και η Κύπρος τα τελευταία χρόνια έγιναν μεγάλες μετακινήσεις εργατικού δυναμικού.

Οι νόμοι του ελεύθερου ανταγωνισμού φαίνεται να μην υιοθετούνται στην πράξη γιατί στην πραγματικότητα υπάρχουν εμπόδια λόγω προστασίας της εργασίας. Αντίθετα η αγορά εργασία ενισχύεται με αύξηση της απόδοσης και της παραγωγικότητας του εργατικού δυναμικού.

Η σύγχρονη ανταγωνιστική αγοράς εργασίας απαιτεί αυξημένες γνώσεις και επαγγελματικά προσόντα . Η τεχνολογία απαιτεί εργαζόμενους με πολλές γνώσεις και δεξιότητες. Η τεχνολογία επίσης υποκαθιστά την εργασία με ένταση κεφαλαίου , με απλά λόγια η νέες θέσεις που δημιουργούνται είναι λιγότερες από αυτές που καταργούνται. Σύμφωνα με τον Σακελλαρόπουλο: « η εξέλιξη της τεχνολογίας και η αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου προκαλούν την εξαφάνιση χιλιάδων θέσεων εργασίας. οι νέες που δημιουργούνται αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μικρό ποσοστό των πρώτων. Η τεράστια αύξηση της παραγωγικότητας επιτελείται από ένα συνεχώς συρρικνωμένο εργατικό δυναμικό. Το εργατικό δυναμικό χωρίζεται πλέον σε δύο ομάδες: την ομάδα υψηλής ειδίκευσης, με γνώσεις και δεξιότητες και την ομάδα των εργαζομένων των παλαιών τεχνολογιών, οι οποίοι σύντομα θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα ανεργίας.

¹⁶ Βλέπε Καλυβίτης

Το θεσμικό πλαίσιο παίζει μεγάλο ρόλο στην προσέλκυση επενδύσεων, που με την σειρά τους δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας. Οι επενδυτές αναζητούν ευνοϊκό και σταθερό φορολογικό σύστημα, μικρή προστασία της εργασίας, και μακροοικονομική σταθερότητα. στην περίπτωση της Κύπρου την οποία και εξετάζουμε τα πιο πάνω τον τελευταίο καιρό έχουν πληγεί.

3.3 Τυπική και άτυπη απασχόληση

Η τυπική απασχόληση ¹⁷ έχει τρεις έννοιες, πρώτο είναι η πλήρης αξιοποίηση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού, η κατάσταση πλήρους απασχόλησης της κοινωνίας με μέγιστους δείκτες συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό και τέλος η ποιότητα της εργασίας και του εργασιακού περιβάλλοντος.

Τα χαρακτηριστικά της τυπικής απασχόλησης είναι τα εξής:

A) εξαρτημένη μισθωτή εργασία

B) σταθερή απασχόληση

Γ) πλήρης απασχόληση

Δ) σταθερό ωράριο

E) εξασφάλιση μισθού που δεν μπορεί να είναι πιο χαμηλός από τον κατώτατο μισθό
Στ) προστασία της εργατικής νομοθεσίας.

Για κάθε μορφή απασχόλησης που διαφέρει από την τυπική απασχόληση θεωρείται άτυπη απασχόληση. Ως άτυπη μορφή απασχόλησης εκλαμβάνεται κάθε μορφή απασχόλησης που διαφέρει κατά ένα ή περισσότερα χαρακτηριστικά από την τυπική απασχόληση. «Άτυπη σύμβαση ή άτυπη εργασιακή σχέση νοείται κάθε δραστηριότητα που ασκεί ένας εργαζόμενος στα πλαίσια σύμβασης ή εργασιακής σχέσεις άλλης από την αορίστου χρόνου με πλήρες ωράριο»(Π. Λινάρδος – Ρυλμόν, 1994).

Η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρεται περίπου σε τριάντα (30) μορφές άτυπης απασχόλησης. Εκ των οποίων οι κυριότερες είναι οι ακόλουθες:

Μερική απασχόληση

Μερική απασχόληση είναι όταν ο εργαζόμενος εργάζεται με μειωμένο χρόνο εργασίας έναντι του χρόνου ενός πλήρους εργαζόμενου. Ο εργαζόμενος μπορεί να επιλέξει αυτό το είδος για μια δεύτερη εργασία και για συμπλήρωση του εισοδήματος του ή και ως πρώτη εργασία για να καλύψει κάποιες τρέχουσες ανάγκες του. Για τις επιχειρήσεις η μερική απασχόληση δίνει και σε αυτές συγκριτικό πλεονέκτημα, καθώς η συμπίεση του εργάσιμου χρόνου ανά εργαζόμενο, αυξάνει την παραγωγικότητα τους καθώς και στην μείωση του κόστους.

Με την άνοδο των ποσοστών ανεργίας σε διάφορες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης η μερική απασχόληση προβάλλεται ως ένα μέσο αναδιανομής της απασχόλησης προς όφελος περισσότερων ατόμων, και κατά συνέπεια μείωση της ανεργίας.

Πρόσκαιρη ή προσωρινή απασχόληση

Πρόσκαιρη ή προσωρινή ¹⁸ απασχόληση είναι η απασχόληση συγκεκριμένης διάρκειας. Αυτή διακρίνεται σε συμβάσεις ορισμένου χρόνου όπου η σύμβαση που υπογράφεται προσδιορίζει την αρχή και το τέλος της συγκεκριμένης απασχόλησης, σε εποχιακή απασχόληση όπου υπάρχει αυξημένη ανάγκη για συγκεκριμένη περίοδο, π.χ γεωργικές εργασίες (μάζεμα ελιών, εποχιακή φύτευση, κ.ο.κ), τουριστικές επιχειρήσεις (παραλιακό εστιατόριο) κ.λπ. και τρίτο είναι η μορφή του δανεισμού

¹⁷ Πτυχιακή εργασία «ευελιξία στην εργασία: Η περίπτωση της Ελλάδας» Μποτιαρή Χριστίνα – Καραπά Χριστίνα 2009

¹⁸ Δ. Καραντίνος, Μ Κετσετζοπούλου & Μουρίκη, 1997

εργαζομένων από μια επιχείρηση σε μια άλλη, αλλά πρέπει να συναινέσει και ο εργαζόμενος και να είναι σύμφωνα με την νομοθεσία.

Εργασία από το σπίτι ή τηλεργασία¹⁹

Η εργασία αυτή συνήθως παρέχεται από το χώρο του εργαζόμενου και όχι στο χώρο του εργοδότη. Συνήθως ο εργαζόμενος αμείβεται με το κομμάτι (π.χ μετάφραση κειμένου). Τα τελευταία χρόνια και με την βοήθεια του διαδικτύου η μορφή αυτή έχει αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό.

Σύμβαση έργου

Ο εργαζόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να φέρει εις πέρας ένα έργο και να αμειφθεί, συνήθως υπάρχει και χρονικός περιορισμός. Επίσης σε αυτές τις περιπτώσεις ο αναθέτων την σύμβαση (κατά τρόπο εργοδότης) δεν έχει καμία άλλη υποχρέωση προς τον «εργαζόμενο» πλην της συμφωνηθέντας αμοιβής, δηλ. την καταβολή των ασφαλιστικών ταμείων ή άλλων εργοδοτικών εισφορών.

Job sharing²⁰ ή μοίρασμα θέσης

Δύο εργαζόμενοι μοιράζονται την ίδια συγκεκριμένη θέση. Η διαφορά με την μερική απασχόληση είναι ότι οι εργαζόμενοι δεν κάνουν δυο διαφορετικές εργασίες αλλά την ίδια εργασία κατά την διάρκεια μιας εβδομάδας.

Σύμβαση μαθητείας. (stages)

Ο πρωταρχικός σκοπός της μορφής απασχόλησης αυτής είναι η εκπαίδευση του εργαζόμενου (καταρτιζόμενου) από το εργοδότη. Αυτό δίνει την ευκαιρία στο εργαζόμενο να αναπτύξει τις εργασιακές του ικανότητες . συνήθως δεν υπάρχει αμοιβή ή είναι πολύ χαμηλή η και επιδοτούμενη από κρατικούς φορείς.

Τελειώνοντας την αναφορά μας στην άτυπη απασχόληση θα ήταν καλό να αναφέρουμε ότι και η απασχόληση με βάρδιες, η εργασία την νύχτα, τα Σαββατοκύριακα , θεωρούνται μη τυπικής μορφής απασχόλησης.

Στην συνέχεια θα δούμε τον διαχωρισμό της απασχόλησης στον επίσημο και ανεπίσημο τομέα της οικονομίας.

3.4 Η απασχόληση στον επίσημο και στον ανεπίσημο τομέα της οικονομίας

Επίσημος τομέας της οικονομίας είναι οι καταγεγραμμένες οικονομικές δραστηριότητες που εμπίπτουν στις διατάξεις περί φορολογίας και εισφορών και διέπονται από τις κανονιστικές ρυθμίσεις για την απασχόληση(αμοιβές, ωράριο, εργασιακές σχέσεις, κοινωνική ασφάλιση, τυχόν συλλογικές διαπραγματεύσεις κλπ). Ανεπίσημος τομέας είναι οι οικονομικές δραστηριότητες που δεν εμφανίζουν ένα ή περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά καθώς και εκείνες που βρίσκονται έξω από την αγορά εργασίας(οικιακή εργασία, μη αμειβόμενα μέλη σε οικογενειακές επιχειρήσεις κλπ). Με εξαίρεση την οικιακή εργασία, ο ανεπίσημος τομέας είναι παράνομος. Ο επίσημος τομέας είναι συνήθως η πρώτη επιλογή για το εργατικό δυναμικό ενώ ο ανεπίσημος αποτελεί αναγκαστική επιλογή για άτομα που δεν βρίσκουν δουλειά στον επίσημο τομέα ή ενδιαφέρονται για περιστασιακή απασχόληση. Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι στην Κυπριακή αγορά εργασίας , υπάρχει συγκριτικά με το μέγεθος της, μεγάλος αριθμός μεταναστών (οικονομικοί πρόσφυγες) κοινοτικοί και μη, νόμιμοι ή παράνομοι, και το φαινόμενο της απασχόλησης στον ανεπίσημο τομέα της οικονομίας έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις. Η οικονομική κρίση που υπάρχει αυτή την περίοδο στην Κύπρο μεγαλώνει ακόμη περισσότερο το φαινόμενο αυτό.

¹⁹ Γ. Κουζής, 2001

²⁰ K.Tenenbaum &Stalzer, 2001

3.5 Η απασχόληση στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας

Σε αυτό το σημείο θα ήταν καλό να αναφέρουμε και τον διαχωρισμό της απασχόλησης στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Την αντιπαράθεση αυτή την κάνουμε γιατί στην Κυπριακή πραγματικότητα, τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα, είχε εξαιρετική σημασία. Ο λόγος είναι ότι η απασχόληση στον δημόσιο τομέα, έχει γίνει το όνειρο για κάθε νέο Κύπριο, με αποτέλεσμα αρκετοί νέοι να μην είναι πρόθυμοι να εργαστούν στο ιδιωτικό τομέα.

Η απασχόληση στο δημόσιο τομέα χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ασφάλεια, μόνιμες και ανελαστικές πληρωμές που κατά μέσο όρο υπερβαίνουν τις αντίστοιχες του ιδιωτικού τομέα και με μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα των εργαζομένων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλά προνόμια (ωφελήματα). Γι' αυτό ο δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνεται στον πρωτεύοντα τομέα της αγοράς εργασίας. Η απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα χαρακτηρίζεται γενικά από χαμηλότερες αμοιβές, χωρίς μονιμότητα και με πολύ λιγότερα ωφελήματα (προνόμια).

3.6 Η απασχόληση στον πρωτεύοντα και το δευτερεύοντα τομέα της αγοράς εργασίας

Η παραπάνω διάκριση διαχωρίζει τις καλές από τις κακές δουλειές. Ο πρωτεύον τομέας περιλαμβάνει θέσεις εργασίας με καλύτερες συνθήκες απασχόλησης, αμοιβές και προοπτικές και μεγαλύτερη σταθερότητα. Δημιουργήθηκε στο δημόσιο τομέα από τους νόμους περί μονιμότητας και μισθολογίου των υπαλλήλων και στον ιδιωτικό τομέα από τις ανάγκες για αποτελεσματικής λειτουργίας και για πολύ καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Στην περίπτωση της Κύπρου την οποία εξετάζουμε σε αυτή την μελέτη είναι ο τομέας των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και ειδικά η απασχόληση στις τράπεζες.

Η απασχόληση είναι πολύ σημαντικό ζήτημα από κοινωνικής και οικονομικής απόψεως και βρίσκεται στο επίκεντρο της Μακροοικονομικής Θεωρίας και Πολιτικής. Είναι επίσης σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης γιατί τροφοδοτεί τη ζήτηση. Για μια κοινωνία(μια χώρα) για να έχει ευμάρεια και ψηλό βιοτικό επίπεδο θα πρέπει να έχει πλήρη ή σχεδόν πλήρη απασχόληση. Τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης πρέπει να είναι η μεγάλη προσφορά και ζήτηση εργασίας, χαμηλά ποσοστά ανεργίας, καλές αμοιβές, ευχάριστο περιβάλλον εργασίας, ισότητα ευκαιριών κλπ. Η ποιότητα της απασχόλησης προσδιορίζετε σε μεγάλο βαθμό από τη λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Η επίτευξη πλήρους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού αποτελεί ένα από τους πέντε σημαντικότερους αντικειμενικούς σκοπούς της οικονομικής πολιτικής των κρατών. Οι άλλοι τέσσερις είναι η σταθερότητα του γενικού επιπέδου τιμών, ο υψηλός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, η μείωση της ανισότητας στη διανομή του εισοδήματος και η εξισορρόπηση του ισοζυγίου των διεθνών πληρωμών, (βλ Λιανός, Μπένος σελ28-29)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτή θα ασχοληθούμε με τα στοιχεία που αφορούν την κυπριακή οικονομία. Θα δούμε την απασχόληση στην Κύπρο. Θα κάνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή των στοιχείων, πριν από την κρίση για να αντιληφθούμε καλύτερα τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας της Κύπρου. Ακολούθως θα παραθέσουμε και θα αναλύσουμε τα στοιχεία σχετικά με την απασχόληση όπως αυτά έχουν δημοσιευθεί από την στατιστική υπηρεσία Κύπρου την eurostat και τη Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

4.2 Αγορά Εργασίας της Κύπρου.

Η αγορά εργασίας της Κύπρου έχει αλλάξει ριζικά και ραγδαία την τελευταία τετραετία, δυστυχώς προς το χειρότερο. Σημειώθηκε αλματώδεις αύξηση της ανεργίας και δραματική μείωση του ποσοστού απασχόλησης. Το πιο ανησυχητικό είναι ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις για την αναστροφή του αρνητικού αυτού κλίματος της κυπριακής οικονομίας. Όλες οι προβλέψεις για το 2013 και για το 2014 είναι πολύ δυσσείωνες.

Ενώ μέχρι το 2008 η αγορά εργασίας της Κύπρου παρουσίαζε αξιοζήλευτα στοιχεία σε σχέση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες σε σχέση με το ποσοστό απασχόλησης και την ανεργία, σήμερα είναι η χώρα μαζί με την Ελλάδα με τους πιο ψηλούς ρυθμούς αύξησης της ανεργίας. Από το 2009 άρχισε να επηρεάζει και την κυπριακή οικονομία και κατ' επέκταση και την αγορά εργασίας η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Εδώ θα ήταν παράληψη να μην αναφερθούμε και στα διαχρονικά προβλήματα της οικονομίας και της αγοράς εργασίας της Κύπρου, που επιδείνωσαν την κατάσταση με γοργούς ρυθμούς την τελευταία τετραετία. Τώρα μετά τις τελευταίες αποφάσεις που πάρθηκαν για το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου, δηλαδή για το κλείσιμο της δεύτερης μεγαλύτερης τράπεζας και σε διαρθρωτικές αλλαγές στην μεγαλύτερη τράπεζα της χώρας, τα πράγματα σε σχέση με την αγορά εργασίας έγιναν πολύ πιο δύσκολα.

Με το ίδιο το κράτος να φτάνει στα όρια της χρεοκοπίας και να αναγκάζεται να ζητήσει βοήθεια από τον Ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης και το διεθνές νομισματικό ταμείο, τα πράγματα έγιναν δραματικά. Η κυπριακή οικονομία οδηγήθηκε σε βαθιά οικονομική ύφεση και αυτό θα έχει ως επακόλουθο και τις βαριές αρνητικές επιπτώσεις για την αγορά εργασίας. Πρόσφατες μελέτες που είδαν το φώς της δημοσιότητας αναφέρουν ότι η ανεργία εντός του 2013 θα ακουμπήσει το 25%.

4.3 Η Κυπριακή οικονομία και απασχόληση πριν την οικονομική κρίση.

Θα ήταν χρήσιμο να κάνουμε μια παρουσίαση της κυπριακής οικονομίας πριν την οικονομική κρίση σε σχέση με την απασχόληση. Η οικονομική, ιστορική αναδρομή θα καλύψει μια δεκαετία²¹ πριν αρχίσει η οικονομική κρίση δηλ. Την δεκαετία 1999 με 2008. Η κρίση άρχισε να εμφανίζεται το 2009, αλλά για μία τριετία 2009-2011 ήταν σε ήπια μορφή. Αυτό έδωσε κάποια αισιοδοξία ότι η παγκόσμια οικονομική κρίση θα

²¹ Εθνικό Σεμινάριο της Αναδιάρθρωσης. Πρόβλεψη και διαχείριση αναδιάρθρωσης. Ευρωπαϊκή επιτροπή απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ίσες ευκαιρίες. Νοέμβριος 2009

επηρέαζε ελάχιστα την Κύπρο, πράγμα που οδήγησε στο να μην ληφθούν διορθωτικά μέτρα έγκαιρα.

Η δεκαετία 1999 μέχρι 2008 ήταν μια δεκαετία υψηλών ρυθμών ανάπτυξης για την κυπριακή οικονομία. Σύμφωνα με στοιχεία της Euro stat ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν 3,8% έναντι 2,1 % για την ευρωζώνη. Αξίζει να σημειωθεί ότι το έτος 2007 είχε αύξηση του ΑΕΠ 4,4%. Μόνο η Ιρλανδία είχε υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης από την Κύπρο 6% . Ο μέσος όρος της ευρωπαϊκής ένωσης ήταν 2,9%. Το 2008 η επίδοση της Κύπρου(3,7%) ήταν ακόμη πιο εντυπωσιακή σε σύγκριση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης.(0,9%)

Το 2008 το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό στο σύνολο του πληθυσμού άνω των 15 ετών ήταν στο 64,2%. Για τους άνδρες ήταν στο 73,15% και για τις γυναίκες στο 55,8%. Ο μέσος όρος του ποσοστού ανεργίας στην Κύπρο για την τετραετία 2004-2008 ήταν 4,4%. Ήταν μια περίοδο με υψηλά ποσοστά απασχόλησης και δημιουργία νέων θέσεων.

Η Κύπρος την δεκαετία αυτή αντιμετώπιζε πρόβλημα προσφοράς εργασίας, κυρίως σε θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίστηκε μέσω της μαζικής εισροής οικονομικών μεταναστών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις οι οικονομικοί μετανάστες έφτασαν περίπου το 21% της συνολικής απασχόλησης. Το ποσοστό περιλαμβάνει νόμιμους και παράνομους εργαζόμενους.

Η ανεργία το 2008 ήταν 3,7%. Ο αριθμός των εργαζομένων που παρέμενε άνεργο πέραν του ενός έτους ήταν ελάχιστος.

Πριν προχωρήσουμε σε μια ανατομία των αριθμών για την κυπριακή οικονομία σχετικά με την απασχόληση, το εργατικό δυναμικό , και την ανεργία με στοιχεία που συνελέγησαν από την στατιστική υπηρεσία, θα ήταν καλό να έχουμε μία γενική εικόνα για την Κυπριακή αγορά εργασίας. Από εδώ θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχουν κάποιες ιδιαιτερότητες.

Χαρακτηριστικά της κυπριακής αγοράς εργασίας .

Η αγορά εργασίας της Κύπρου χαρακτηρίζεται ως μικρή και ανοιχτή, επίσης είναι ευάλωτη σε εξωτερικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές διακυμάνσεις. Οι φυσικοί πόροι , τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα χαρακτηρίζονταν περιορισμένοι. Με τις πρόσφατες ενδείξεις για φυσικό αέριο και πετρέλαιο στην οικονομική αποκλειστική ζώνη της Κύπρου, φαίνεται ότι στο εγγύς μέλλον αυτό θα διαφοροποιηθεί. Το ανθρώπινο Δυναμικό της χώρας αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί τον σημαντικότερο συντελεστή της οικονομίας της.

4.4 Απασχόληση ανά τομέα της κυπριακή οικονομίας.

Αναφορικά με την διάρθρωση της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας της Κύπρου ²²βλέπουμε μια μεγάλη ανισοσκέλια. Ο τριτογενής τομέας των υπηρεσιών σύμφωνα με την στατιστική υπηρεσία της Κύπρου, για το 2012 απορροφούσε το 76,9% (μέσος όρος) των εργαζομένων. Ο τομέας της βιομηχανίας (δευτερογενής τομέας) πάλι σύμφωνα με την στατιστική υπηρεσία της Κύπρου απασχολούσε το 20,2% του εργατικού δυναμικού της Κυπριακής οικονομίας και τέλος ο πρωτογενής τομέας (γεωργία) απασχολούσε μόλις το 2,9%. (Βλ. σχετικό πίνακα 1). Αν δούμε διαχρονικά η ανισοσκέλια αυτή κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας μεγαλώνει.

²² Στοιχεία Στατιστικής υπηρεσίας

Πίνακας 1

Έτος	2011	2011	2012	2012	2012	2012	2012
Τρίμηνο	4ο τρίμηνο	Μέσος όρος	1ο τρίμηνο	2ο τρίμηνο	3ο τρίμηνο	4ο τρίμηνο	Μέσος όρος
-Γεωργία - %	3,3	3,8	3,0	2,8	2,8	3,1	2,9
-Βιομηχανία - %	20,8	20,9	20,7	20,1	20,0	19,9	20,2
-Υπηρεσίες - %	75,9	75,3	76,3	77,1	77,2	77,0	76,9

Σημειώσεις: Στοιχεία στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου.

Στη συνέχεια παραθέτουμε αυτούσια πρόσφατη έρευνα εργατικού δυναμικού της στατιστικής υπηρεσίας Κύπρου σχετικά με το εργατικό δυναμικό, την απασχόληση και την ανεργία.

4.5 Εργατικό δυναμικό.

Το Εργατικό Δυναμικό (δηλαδή οι απασχολούμενοι και οι άνεργοι) το 4ο τρίμηνο του 2012 ανερχόταν στα 445.744 άτομα (άνδρες 234.636 και γυναίκες 211.108). Το 3ο τρίμηνο του 2012 το Εργατικό Δυναμικό ανερχόταν στα 442.483 άτομα (άνδρες 233.818 και γυναίκες 208.665). Το 4ο τρίμηνο του 2011 το Εργατικό Δυναμικό αποτελείτο από 433.907 άτομα (άνδρες 227.448 και γυναίκες 206.459).

Το ποσοστό συμμετοχής στο Εργατικό Δυναμικό των ηλικιών 15-64 ήταν 73,7% του συνολικού πληθυσμού των ηλικιών αυτών. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες ήταν 80,9% και για τις γυναίκες 67,3%. Το 3ο τρίμηνο του 2012 το ποσοστό ήταν 73,7% (άνδρες 81,3%, γυναίκες 66,9%) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2011 ήταν 73,1% (άνδρες 79,9%, γυναίκες 67,0%).

4.6 Απασχόληση.

Ο αριθμός των απασχολουμένων ανερχόταν στα 389.094 άτομα (άνδρες 203.704 και γυναίκες 185.390). Οι γυναίκες αποτελούσαν το 47,6% των απασχολουμένων. Το 3ο τρίμηνο του 2012 ο αριθμός των απασχολουμένων ήταν 389.046 άτομα (άνδρες 204.994 και γυναίκες 184.052) ενώ ο αντίστοιχος αριθμός για το 4ο τρίμηνο του 2011 ήταν 395.122 άτομα (άνδρες 205.255 και γυναίκες 189.867).

Το ποσοστό απασχόλησης, δηλαδή ο αριθμός των απασχολουμένων ηλικίας 20-64 ως ποσοστό του πληθυσμού των ηλικιών 20-64, ήταν 69,8%. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες ήταν 75,6% και για τις γυναίκες 64,4%. Το 3ο τρίμηνο του 2012 το ποσοστό ήταν 70,0% (άνδρες 76,3%, γυναίκες 64,2%) ενώ το 4ο τρίμηνο του 2011 το ποσοστό ήταν 72,1% (άνδρες 77,5%, γυναίκες 67,2%).

Σύμφωνα με την κατανομή της απασχόλησης κατά τομέα, το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολουμένων το συγκέντρωναν οι υπηρεσίες με 77,0%, ενώ η βιομηχανία ακολουθούσε με 19,9% και τέλος η γεωργία με μόνο 3,1%. Το 3ο τρίμηνο του 2012 απασχολούνταν στις υπηρεσίες 77,2%, στη βιομηχανία 20,0% και στη γεωργία 2,8%. Το 4ο τρίμηνο του 2011 τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν: υπηρεσίες 75,9%, βιομηχανία 20,8% και γεωργία 3,3%.

Η μερική απασχόληση αποτελούσε το 11,7% της συνολικής απασχόλησης ή 45.623 άτομα (άνδρες 8,8% και γυναίκες 14,9%). Το 3ο τρίμηνο του 2012 το ποσοστό της μερικής απασχόλησης ήταν 9,7% (άνδρες 7,2% και γυναίκες 12,6%) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2011 ήταν 10,3% (άνδρες 7,7% και γυναίκες 13,2%).

Από τους απασχολούμενους το 83,1% ή 323.530 ήταν υπάλληλοι (μισθωτοί), από τους οποίους το 15,9% είχε προσωρινή εργασία. Το αντίστοιχο ποσοστό για το 3ο τρίμηνο του 2012 ήταν 84,0% (με προσωρινή εργασία 15,6%). Το 4ο τρίμηνο του 2011 οι υπάλληλοι αποτελούσαν το 82,6% του συνόλου της απασχόλησης και από αυτούς ποσοστό 14,4% είχε προσωρινή εργασία.

4.7 Ανεργία.

Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 56.650 άτομα ή ποσοστό 12,7% του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν 13,2% ή 30.933 άτομα ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό ήταν 12,2% ή 25.717. Το 3ο τρίμηνο του 2012 ο αριθμός των ανέργων ήταν 53.437 άτομα ή 12,1% (άνδρες 12,3% και γυναίκες 11,8%) και το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2011 ήταν 8,9% ή 38.785 άτομα (άνδρες 9,8% και γυναίκες 8,0%).

Ανάλυση των ανέργων κατά ηλικία δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ψηλότερο για τους νέους 15-24 ετών όπου έφθανε στο 32,0% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 33,2% και γυναίκες 30,7%). Το 3ο τρίμηνο του 2012 το ποσοστό ήταν 26,4% (άνδρες 25,6% και γυναίκες 27,1%) ενώ το 4ο τρίμηνο του 2011 το ποσοστό ήταν 26,0% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 26,5% και γυναίκες 25,5%).

Όσον αφορά τη διάρκεια της ανεργίας, το 45,7% του συνόλου των ανέργων έψαχνε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 19,9% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 34,4% έψαχνε για εργασία για ένα χρόνο και άνω. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 3ο τρίμηνο του 2012 ήταν (44,7%, 23,1%, 32,2%) ενώ για το 4ο τρίμηνο του 2011 ήταν (53,7%, 21,7% και 24,6%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία φαίνεται ότι η κυπριακή οικονομία τα προηγούμενα χρόνια ήταν στραμμένη προς τον τομέα των υπηρεσιών με μέσο όρο σύμφωνα με την στατιστική υπηρεσία να ακουμπά το 76,9%. Μεγάλο δε μέρος του τομέα των υπηρεσιών ήταν ο χρηματοοικονομικός τομέας, ο οποίος με τα σημερινά δεδομένα θα συρρικνωθεί σε μεγάλο βαθμό και θα συμπαρασύρει και άλλους τομείς της οικονομίας σε συρρίκνωση. Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι κατά τη τετραετία 2004-2007 σύμφωνα με στοιχεία και εκτιμήσεις του υπουργείου εργασίας αυξήθηκε κατά 36000 θέσεις εργασίας. Την συγκεκριμένη περίοδο σε 10 πρόσθετες θέσεις εργασίας οι 9 ήταν στο τομέα των υπηρεσιών. (τριτογενής τομέας)

Βλέπουμε μια πασιφανή τάση αποβιομηχανοποίησης της οικονομίας και αν εξετάσουμε τα στοιχεία της τελευταίας τριακονταετίας θα δούμε ότι το 1980 απασχολούνταν στην βιομηχανία περισσότεροι από ένα στους τρεις εργαζόμενους (33,7%) το 2012 απασχολούνται ένας στους πέντε (20,2%). (Στατιστική υπηρεσία/στατιστικές βιομηχανικού τομέα).

Δραματική συρρίκνωση από το 1980 παρουσιάζει και ο αγροτικός τομέας (πρωτογενής), ενώ το 1980 απασχολούσε το 20,5% του εργατικού δυναμικού ,το 2012 μόλις το 2,9%.

Άλλο χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας της Κύπρου είναι επίσης ο μεγάλος αριθμός των αλλοδαπών απασχολούμενων. Σύμφωνα με την έρευνα εργατικού δυναμικού το 2011 από την στατιστική υπηρεσία της Κύπρου οι αλλοδαποί εργαζόμενοι ήταν 22,1% ή 88.025 άτομα του εργατικού δυναμικού της Κύπρου. Από αυτούς οι 51.657 ήταν κοινοτικοί και 36.368 από τρίτες χώρες. Οι περισσότεροι απασχολούνται σε επαγγέλματα που δεν απαιτούν υψηλή ειδίκευση καθώς και σε κλάδους έντασης εργασίας.

4.8 Πρόσφατες εξελίξεις στην αγορά εργασίας της Κύπρου

όπως διαφαίνεται από τα στοιχεία της eurostat η ανεργία στην Κύπρο από 4% τον Δεκέμβρη του 2008 ανέβηκε στο 14,2 τον Μάρτιο του 2013 και σκαρφάλωσε στο 17% τον Οκτώβρη του 2013. Είχαμε μία δραματική αύξηση του 355% σε λιγότερο από πέντε χρόνια, αν λάβουμε υπόψη και μελέτες που βλέπουν το φώς της δημοσιότητας μέχρι το τέλος του 2014 η ανεργία θα ακουμπήσει το 25%. Μια τέτοια μελέτη είναι και η μελέτη της σχολής Διοίκησης επιχειρήσεων του πανεπιστημίου Λευκωσίας που βλέπει το ποσοστό ανεργίας το τέταρτο τρίμηνο του τρέχον έτους να ανεβαίνει στο ύψος ρεκόρ του 24,6% μετά και την αποφάσεις του Μαρτίου από το eurogroup. Η ίδια μελέτη αναφέρει ότι αναμένεται σημαντικό ποσοστό ανέργων που αφορά κοινοτικό εργατικό δυναμικό ή εργατικό δυναμικό που προέρχεται από τρίτες χώρες να επαναπατριστεί. Αυτό θα έχει ως επακόλουθο τη συρρίκνωση του ενεργού πληθυσμού περίπου 5%.

Τα νέα δεδομένα για την αγορά εργασία της κυπριακής οικονομίας σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της κεντρικής τράπεζας της Κύπρου και την στατιστική υπηρεσία της, έχουν διαμορφωθεί όπως θα τα δούμε αναλυτικά πιο κάτω.

Σε συνάρτηση με τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας, η απασχόληση ²³κατέγραψε σημαντική ετήσια μείωση της τάξης του 5,6% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013 έναντι μείωσης 3,3% κατά το 2012 (**Διάγραμμα 1**). Σε σχέση με τις συνολικές ώρες εργασίας, αυτές κατέγραψαν μεγαλύτερη μείωση της τάξης του 6,6% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013, υποδηλώνοντας έτσι μείωση κατά 1,1% στις ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο. Σημειώνεται ότι μια διαφορετική εικόνα προκύπτει όταν εξεταστούν οι μεταβολές στις ώρες ανά εργοδοτούμενο και ανά αυτοεργοδοτούμενο λόγω της εμφανούς τάσης των αυτοεργοδοτούμενων να απολύουν υπαλλήλους τους και να εργάζονται οι ίδιοι επιπλέον ώρες. Αναλυτικότερα, οι ώρες ανά αυτοεργοδοτούμενο παρουσίασαν οριακή αύξηση 0,6%, ενώ οι ώρες ανά εργοδοτούμενο κατέγραψαν μείωση της τάξης του -1,7% κατά την υπό αναφορά περίοδο.

Σε συνδυασμό με τη σημαντική μείωση της απασχόλησης, παρατηρήθηκε δραματική αύξηση της ανεργίας. Συγκεκριμένα, το ποσοστό ανεργίας το πρώτο εξάμηνο του 2013 αυξήθηκε κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες περίπου σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012, φθάνοντας έτσι στο 15,7%, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΔ (**Διάγραμμα 1**). Η πορεία της ανεργίας είναι άμεσα συνδεδεμένη με την πορεία του ΑΕΠ και την αβεβαιότητα που επικρατεί στην εγχώρια αγορά.

Η προαναφερθείσα εικόνα επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία της ΣΥΚ για την εγγεγραμμένη ανεργία, με τα πιο πρόσφατα στοιχεία να είναι διαθέσιμα μέχρι και τον Οκτώβριο του 2013 (**Διάγραμμα 2**). Αναλυτικότερα, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους, η ετήσια αύξηση της ανεργίας κατά τον Οκτώβριο του 2013 ανήλθε στο 29,8% (από 34,8 χιλιάδες σε 45,1 χιλιάδες). Σχετικά με την κατανομή της αύξησης σε Κύπριους και μη-Κύπριους, σημειώνεται ότι η ανεργία στους Κυπρίους αυξήθηκε κατά 41,3% τον Οκτώβριο του 2013 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους, ενώ στους μη κύπριους καταγράφηκε μείωση κατά 2,1%. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την αποχώρηση από την Κύπρο μη κυπρίων εργατών.

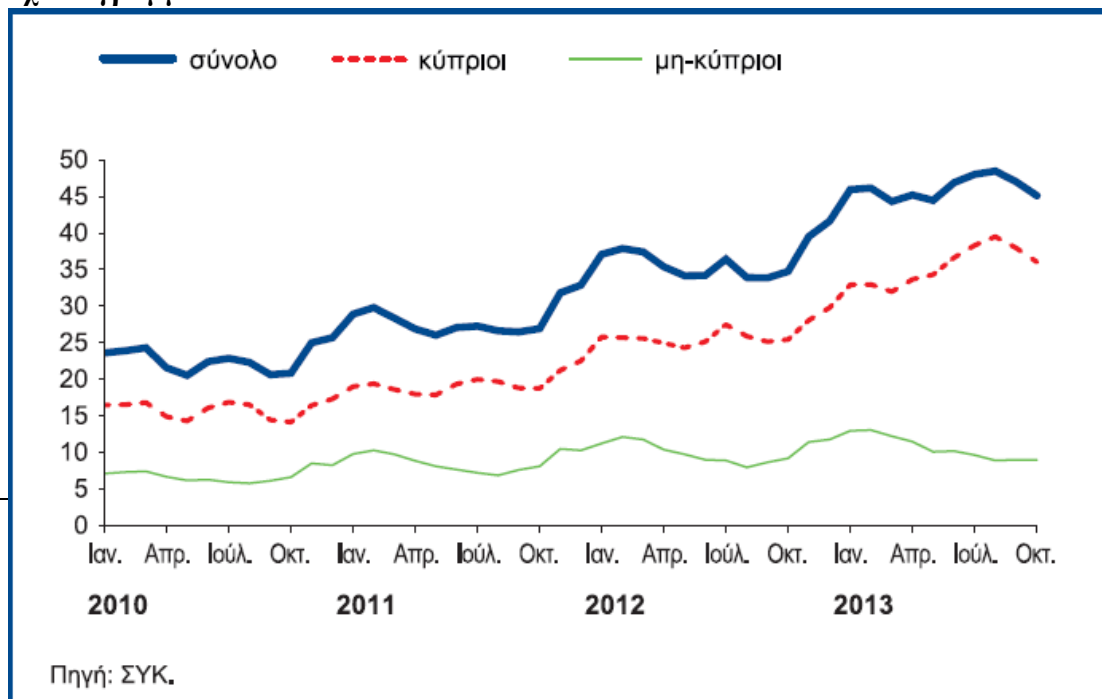
²³ Οικονομικό Δελτίο. Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, Δεκέμβριος 2013

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΔ όπως παρουσιάζονται στο **Διάγραμμα 3**, το ποσοστό ανεργίας με διάρκεια έξι μήνες και άνω έφθασε το 9% το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε σύγκριση με 8,8% το πρώτο τρίμηνο του έτους και 6,2% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΣΥΚ για την εγγεγραμμένη ανεργία, ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων με διάρκεια έξι μήνες και άνω αυξήθηκε κατά 6,6 χιλιάδες τον Οκτώβριο του 2013 σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2012 ενώ, σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2013, αυξήθηκε κατά χίλια άτομα.

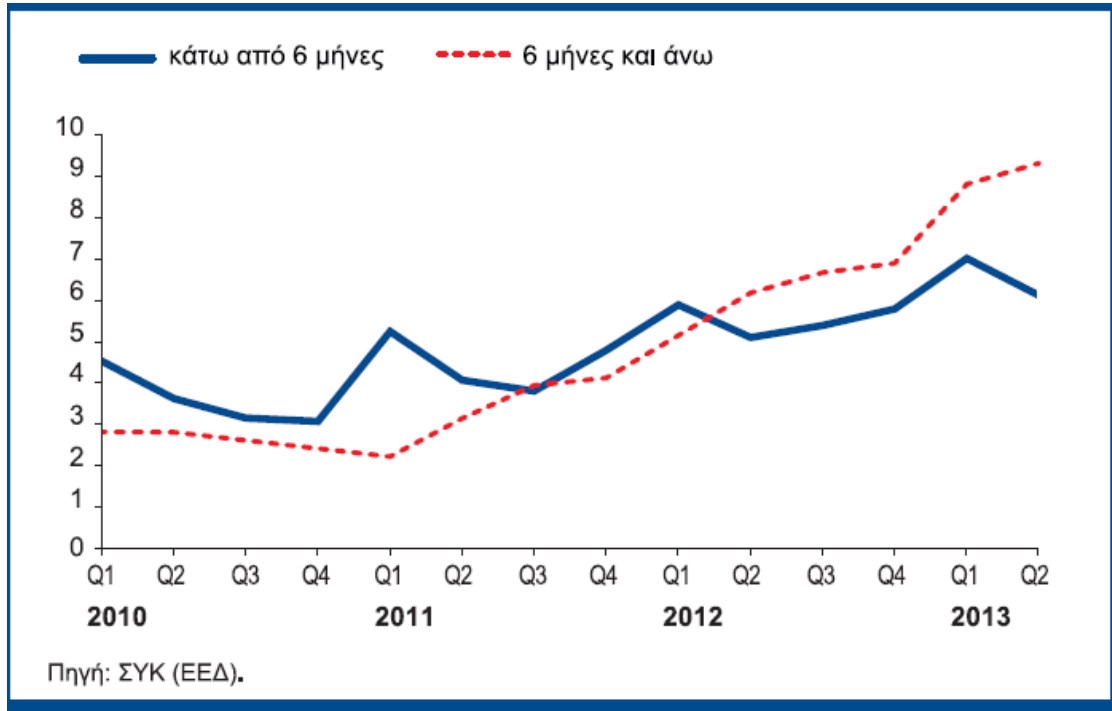
Σχεδιάγραμμα 1

Σχεδιάγραμμα 2

Σχεδιάγραμμα 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Εισαγωγή

Μετά την ανασκόπηση μας για την οικονομική κρίση, την ανεργία και την απασχόληση, την δραματική κατάσταση που περιήλθε η αγορά εργασίας στην Κύπρο θα προχωρήσουμε να δούμε τις πολιτικές απασχόλησης που εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικά στην Κύπρο. Οι πολιτικές για την απασχόληση είναι απαραίτητες για την βελτίωση της απασχόλησης και κατ'επέκταση την ευημερία των πολιτών. Ειδικά σε εποχές παρατεταμένης οικονομικής κρίσης είναι επιβεβλημένες.

5.2 Πολιτικές της ευρωπαϊκής ένωσης για την απασχόληση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει θεσμοθετήσει²⁴ κάποια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για την απασχόληση. Το κυριότερο ρόλο τον έπαιξε το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο που ως ένα από τα διαρθρωτικά ταμεία της ευρωπαϊκής ένωσης χρηματοδοτούσε και χρηματοδοτεί εθνικά προγράμματα απασχόλησης. Το 1995 στην Μαδρίτη τέθηκαν οι βάσεις της κοινωνικής στρατηγικής για την απασχόληση. Αποφασίστηκε μέσω των εθνικών πολιτικών για την απασχόληση να υποστηριχτούν πολυετές προγράμματα απασχόλησης. Οι στόχοι που τέθηκαν ήταν:

1. Η υποστήριξη της απασχόλησης
2. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και απασχόλησης
3. Παροχή κοινωνικής στήριξης
4. Τον κοινωνικό διάλογο
5. Την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, ιδιαίτερα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Τα μέσα για την πολιτική αυτή είναι η συγχρηματοδότηση εθνικών προγραμμάτων απασχόλησης κυρίως μέσω του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου και οι δανειοδοτικές διευκολύνσεις για νέες θέσεις εργασίας από την Ευρωπαϊκή τράπεζα Επενδύσεων για τους τομείς του περιβάλλοντος, της υγείας, της εκπαίδευσης και της αστικής βιώσιμης ανάπτυξης. Αξίζει να σημειώσουμε ότι αναπτύσσονται νέες τεχνικές όπως η ανάπτυξη της κυκλικής εργασίας. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό ένας άνεργος εκπαιδεύεται για να αντικαταστήσει ένα εργαζόμενο που με την σειρά του καταρτίζεται στην ειδικευση που ο εργοδότης του έχει ανάγκη.

Δράσεις κατά της ανεργίας περιλαμβάνονται και στα δύο κοινοτικά πλαίσια στήριξης σε περιφερειακό και εθνικό πλαίσιο.

Η στρατηγική της Λισσαβόνας.

Κατά τη σύνοδο κορυφής της Λισσαβόνας²⁵ το Μάρτιο του 2000, οι ηγέτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμφώνησαν σ' ένα νέο στρατηγικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Να την αναδείξουν στην ανταγωνιστικότερη οικονομία του κόσμου έως το 2010. Από τότε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει ποικίλες νομοθετικές διατάξεις στον οικονομικό τομέα, οι οποίες κυρίως αποβλέπουν στο άνοιγμα των αγορών σε διάφορα αγαθά και υπηρεσίες. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές οι βουλευτές επιδίωξαν να μετριάσουν τη φιλελευθεροποίηση με μέτρα για την

²⁴ Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την απασχόληση: Συμπληρωματικές ή Συγκρουόμενες διαδικασίες κατά της ανεργίας. Ηλίας Σιδηρόπουλος.

²⁵ <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/1001.html>

προστασία των καταναλωτών, των εργαζομένων, του περιβάλλοντος και των στοιχειωδών δημόσιων υπηρεσιών.

Διακηρυγμένος στόχος των αρχηγών κυβερνήσεων κατά τη σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας ήταν να αναδείξουν την ΕΕ "στην πιο ανταγωνιστική και δυναμική, βασισμένη στη γνώση οικονομία στον κόσμο, ικανή για αειφόρο οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή". Η στρατηγική που έγινε γνωστή ως στρατηγική της Λισαβόνας απαιτούσε δράση σε διάφορα μέτωπα: την εσωτερική αγορά, την κοινωνία των πληροφοριών, την έρευνα, την εκπαίδευση, τις διαρθρωτικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις, το σταθερό συνάλλαγμα, καθώς και ένα μακροοικονομικό μείγμα πολιτικής που να ευνοεί την ανάπτυξη και τα βιώσιμα δημόσια οικονομικά. Οι περισσότεροι από αυτούς τους τομείς βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση: τα βιώσιμα δημόσια οικονομικά βοηθούν την ανάπτυξη και κατά συνέπεια τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, ενώ μικρότερη ανεργία σημαίνει χαμηλότερες δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης, πράγμα που με τη σειρά του βελτιώνει τα δημόσια οικονομικά.

Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης ήταν καθοριστικός στόχος της Λισαβόνας, αν και θεωρήθηκε ότι θα είναι κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης που θα προκύψει από τη βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα, τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τη μείωση της γραφειοκρατίας. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις κλήθηκαν να ενθαρρύνουν τη βέλτιστη πρακτική και την ανταλλαγή ιδεών για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Ωστόσο, στον τομέα αυτό δεν προγραμματίστηκε η θέσπιση σημαντικών νομοθετικών διατάξεων.

Ο συνολικός στόχος ήταν να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης στο 70% του πληθυσμού έως το 2010, με ενδιάμεσο στόχο το 67% έως το 2005, στόχοι οι οποίοι αυτή τη στιγμή φαίνεται πολύ δύσκολο να επιτευχθούν. Ωστόσο, περισσότερα από 6 εκατομμύρια θέσεις εργασίας έχουν δημιουργηθεί από το 1999 και το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε από 62,5% το 1999 σε 64,3% το 2002. Η μακροχρόνια ανεργία μειώθηκε από 4% το 1999 σε 3% το 2002. Το Κοινοβούλιο σε πολλά ψηφίσματά του τόνισε ότι απαιτούνται μεγαλύτερες προσπάθειες, ιδίως όσον αφορά τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και, κατά συνέπεια, την ενθάρρυνση περισσότερων γυναικών να εργασθούν. Πράγματι, ένας επικουρικός στόχος που τέθηκε στη Λισαβόνα ήταν να αυξηθεί το ποσοστό των εργαζόμενων γυναικών από 51% που ήταν το 1999 (σε σύγκριση με το 61% των ανδρών) σε 60% το 2010. Γεγονός, οι γυναίκες τα καταφέρνουν καλύτερα στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο για τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας, (τέτοιοι ορίζονται οι εργαζόμενοι ηλικίας 55 έως 64 ετών). Ο στόχος του ποσοστού απασχόλησης για το 2010 ορίστηκε στο 50% για την κατηγορία αυτή, αλλά το 2002 μόνο το 40,1% εργάζονταν.

5.3 Στρατηγική Ευρώπη 2020

Στις 3 Μαρτίου 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την τελική πρόταση για τη στρατηγική Ευρώπη 2020²⁶, μία στρατηγική για την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Η στρατηγική Ευρώπη 2020 είναι η απάντηση της Ευρώπης στην παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία την επηρέασε σημαντικά αλλάζοντας

²⁶ http://ec.europa.eu/index_el.htm

άρδην τα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα. Η στρατηγική ΕΕ 2020 θέτει στο προσκήνιο τρεις θεμελιώδεις προτεραιότητες:

- Έξυπνη ανάπτυξη
- Βιώσιμη ανάπτυξη
- Ανάπτυξη χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς

Επιπλέον, τίθενται βασικοί ευρωπαϊκοί στόχοι με χρονικό ορίζοντα επίτευξης έως το 2020, οι οποίοι αντανakλούν τις τρεις αυτές προτεραιότητες και οι οποίοι συμφωνήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2010. Οι ευρωπαϊκοί στόχοι που αφορούν την απασχόληση είναι οι ακόλουθοι:

- 75 % του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών θα πρέπει να απασχολείται με τη μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων, των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων, των χαμηλής ειδίκευσης εργαζομένων και την καλύτερη ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών.
- 3% του ΑΕΠ τόσο με συμμετοχή δημοσίων όσο και ιδιωτικών κεφαλαίων θα πρέπει να επενδύεται σε Έρευνα και Ανάπτυξη.
- Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την σχολική εκπαίδευση πρέπει να είναι μικρότερο από 10% και τουλάχιστον 40% των νέων πρέπει να έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Ο αριθμός των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια πρέπει να μειωθεί κατά 20 εκατομμύρια.
- Οι στόχοι αυτοί είναι αλληλένδετοι και έχουν καθοριστική σημασία για την γενικότερη

Για την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, απαιτούνται εύρωστες και διασυνδεδεμένες αγορές, στις οποίες ο ανταγωνισμός και η πρόσβαση των καταναλωτών θα τονώνουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και την καινοτομία.

Υπάρχουν όμως ακόμη πολλά εμπόδια που πρέπει να εξαλειφθούν:

- Εμπόδια στη διασυνοριακή δραστηριότητα
- Ανεπαρκής διασύνδεση δικτύων
- Άνιση εφαρμογή των κανόνων της ενιαίας αγοράς
- Νομοθετική πολυπλοκότητα δεδομένου ότι για μερικές πράξεις υπάρχουν έως και 27 διαφορετικά κανονιστικά πλαίσια.

Είναι, επίσης, αναγκαίο να βελτιωθεί η πρόσβαση στην ενιαία αγορά για τις μικρές επιχειρήσεις και να αναπτυχθεί η επιχειρηματικότητα, μεταξύ άλλων:

- Απλουστεύοντας το εταιρικό δίκαιο (διαδικασίες πτώχευσης, καταστατικό ιδιωτικής εταιρείας, κ.λπ.)
- Δίνοντας σε επιχειρηματίες την ευκαιρία για ένα νέο ξεκίνημα.

Οι καταναλωτές πρέπει να είναι σε θέση να αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες από άλλες χώρες της ΕΕ, ιδίως μέσω του Διαδικτύου, ευκολότερα και με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη.

5.3.1 Επένδυση στην ανάπτυξη

Η χρηματοπιστωτική κρίση επηρέασε σημαντικά την ικανότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και κυβερνήσεων να χρηματοδοτούν επενδυτικά και καινοτόμα σχέδια.

Για να επιτύχει τους στόχους της στρατηγικής "Ευρώπη 2020", η ΕΕ χρειάζεται:

- ένα κανονιστικό πλαίσιο που θα διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα και την ασφάλεια των χρηματοπιστωτικών αγορών
- καινοτόμα μέσα για τη χρηματοδότηση των απαιτούμενων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων των συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.

Αυτές οι μακροπρόθεσμες αναπτυξιακές προτεραιότητες έχουν περιληφθεί στις προτάσεις της Επιτροπής για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ (2014-2020).

Σήμερα, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής αντιπροσωπεύουν από κοινού πάνω από το ένα τρίτο του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ.

Τα εργαλεία αυτά συμβάλλουν στην αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων για τη στήριξη της έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Η χρηματοδότηση της ΕΕ παρέχει στήριξη για:

Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας

Ανάπτυξη νέων τεχνολογιών

- Έρευνα αιχμής
- Πρόσβαση σε Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας
- Έξυπνες υποδομές μεταφορών και ενέργειας
- Ενεργειακή απόδοση και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Επιχειρηματική ανάπτυξη
- Δεξιότητες και επιμόρφωση

Η έξοδος από την κρίση συνιστά άμεση πρόκληση. Ακόμη και προ της κρίσης, υπήρχαν πολλοί τομείς στους οποίους η Ευρώπη δεν σημείωνε αρκετά ταχεία πρόοδο σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο:

Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης της Ευρώπης ήταν διαρθρωτικά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο των βασικών οικονομικών μας εταίρων, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο χάσμα παραγωγικότητας το οποίο διευρύνθηκε κατά την τελευταία δεκαετία. Σε μεγάλο βαθμό τούτο οφείλεται στις διαφορετικές επιχειρηματικές δομές σε συνδυασμό με χαμηλότερα επίπεδα επενδύσεων σε E&A και καινοτομία, ανεπαρκή χρήση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, απροθυμία ορισμένων τμημάτων των κοινωνιών μας να υιοθετήσουν καινοτομίες, φραγμούς στην πρόσβαση στις αγορές και ένα λιγότερο δυναμικό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε, τα ποσοστά απασχόλησης στην Ευρώπη κατά μέσο όρο 69% για άτομα ηλικίας 20-64 ετών εξακολουθούν να είναι σημαντικά χαμηλότερα απ' ό,τι σε άλλα μέρη του κόσμου. Το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται ανέρχεται μόνο σε 63% έναντι 76% για τους άντρες. Μόνο το 46% των εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας (55-64) απασχολούνται σε σύγκριση με ποσοστό άνω του 62% στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία. Επιπλέον, οι Ευρωπαίοι κατά μέσο όρο εργάζονται 10% λιγότερες ώρες απ' ό,τι οι εργαζόμενοι στις ΗΠΑ ή στην Ιαπωνία.

Η δημογραφική γήρανση επιταχύνεται. Καθώς συνταξιοδοτείται η γενιά της έκρηξης των γεννήσεων (baby-boom), ο ενεργός πληθυσμός της ΕΕ θα αρχίσει να μειώνεται από το 2013/2014. Σήμερα ο αριθμός των ατόμων ηλικίας άνω των 60 ετών

αυξάνεται με ρυθμό δύο φορές ταχύτερο απ' ό,τι πριν από το 2007 – κατά περίπου δύο εκατομμύρια κάθε χρόνο σε σύγκριση με ένα εκατομμύριο προγενέστερα. Ο μικρότερος ενεργός πληθυσμός σε συνδυασμό με υψηλότερο ποσοστό συνταξιούχων θα επιβαρύνει με πρόσθετους περιορισμούς τα συστήματά μας κοινωνικής πρόνοιας.

5.4 Πολιτικές της Κυπριακής Δημοκρατίας για την απασχόληση

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων²⁷, βλέποντας ότι η ανεργία άρχισε να σκαρφλώνει σε ψηλά επίπεδα και με πολύ γρήγορους ρυθμούς, άρχισε να εφαρμόζει σχέδια για μείωση της ανεργίας και αύξηση της απασχόλησης. Οι βασικοί πυλώνες της πολιτικής στήριξης της απασχόλησης είναι η διατήρηση θέσεων εργασίας και η ενθάρρυνση της απασχόλησης ανέργων. Από το 2009 εφαρμόστηκαν κίνητρα προς τις επιχειρήσεις για πρόσληψη ανέργων, δίνοντας έμφαση στους μακροχρόνια άνεργους, στους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας και σε άτομα με αναπηρία. Ο προϋπολογισμός των σχεδίων, από 4 εκατομμύρια ευρώ αυξήθηκε στα 16 εκατομμύρια, ενώ τοποθετήθηκαν στην εργασία 3.500 άτομα. Τα Σχέδια Κινήτρων αποδείχθηκαν χρήσιμα κατά την περίοδο της εφαρμογής τους και χαρακτηρίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως μία από τις καλές πρακτικές που υιοθετήθηκαν από τα κράτη μέλη. Τα σχέδια αυτά υλοποιούνται (βρίσκονται προς το τέλος, την στιγμή που γράφετε η μελέτη) με την συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την Κυπριακή Δημοκρατία. Τώρα λόγω της δραματικής κατάστασης που περιήλθε η Κύπρος άρχισαν να υλοποιούνται και άλλα σχέδια σχετικά με την απασχόληση. Επίσης βρίσκονται στο στάδιο του σχεδιασμού και σχέδια που θα εφαρμοστούν με την νέα χρόνια και νέα προγραμματική περίοδο που είναι 2014-2020

Το Τμήμα Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων υλοποιεί τρία σχέδια με τη συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την Κυπριακή Δημοκρατία (www.mlsi.gov.cy)

- Παροχή κινήτρων για πρόσληψη ατόμων με αναπηρία
- Σχέδιο παροχής κινήτρων πρόσληψης ευπαθών κοινωνικών ομάδων
- Έκτατο Σχέδιο Κινήτρων Απασχόλησης ή και Μείωσης της Ανεργίας

5.4.1 Παροχή κινήτρων για πρόσληψη ατόμων με αναπηρία

Το σχέδιο αποσκοπεί στην ενθάρρυνση των εργοδοτών και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης να προσλάβουν άτομα με αναπηρίες μέσω της επιχορήγησης του μισθού και την χρηματοδότηση στην παροχή διευκολύνσεων και προσαρμογών για την μετάβαση και εγκατάσταση στο χώρο εργασίας. Το σχέδιο αποτελεί ένα μέτρο για την κοινωνική ένταξη ατόμων που κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό λόγω της δυσκολίας πρόσβασης τους στην αγορά εργασίας.

Το σχέδιο στοχεύει στην τοποθέτηση ατόμων με αναπηρίες σε θέσεις πλήρους απασχόλησης μέσω της παροχής κινήτρων στους εργοδότες, αποβλέποντας αφενός στην άρση των προκαταλήψεων για την ικανότητα ατόμων με αναπηρία να εργαστούν αποδοτικά, και αφετέρου στην ενίσχυση της διαδικασίας κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων με αναπηρίες που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού.

²⁷ Οδηγός καλών πρακτικών για την ενίσχυση της απασχόλησης. Τμήμα εργασίας. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών ασφαλίσεων. Μάιος 2012

Η χορηγία καλύπτει το 75% του ετήσιου μισθολογικού κόστους του εργοδοτούμενου με μέγιστο ύψος 15.000 Ευρώ κατά άτομο το χρόνο για περίοδο 24 μηνών. Για την ίδια περίοδο παρέχεται οικονομική βοήθεια εντάσεως 25% με μέγιστο ύψος €5.000 για δαπάνες προσαρμογής ή αγοράς εξοπλισμού, ή αγοράς και επικύρωσης λογισμικού προς χρήση από εργαζομένους με αναπηρία, περιλαμβανομένων προσαρμοσμένων ή βοηθητικών τεχνολογικών εγκαταστάσεων.

5.4.2 Σχέδιο παροχής κινήτρων πρόσληψης ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού.

Το σχέδιο αποσκοπεί στην ενθάρρυνση των εργοδοτών να προσλάβουν άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού με την επιχορήγηση του μισθού. Το σχέδιο αποτελεί ένα μέτρο για την κοινωνική ένταξη ατόμων που κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό λόγω της δυσκολίας πρόσβασης τους στην αγορά εργασίας.

Το σχέδιο στοχεύει στην τοποθέτηση ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες σε θέσεις πλήρους απασχόλησης μέσω της παροχής κινήτρων στους εργοδότες και αποβλέποντας αφενός στην τόνωση της απασχόλησης και της οικονομικής δραστηριότητας και αφετέρου στην ενίσχυση της διαδικασίας κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που απέχουν για μεγάλο χρονικό διάστημα από την αγορά εργασίας.

Η χορηγία καλύπτει το 65% του ετήσιου μισθολογικού κόστους του εργοδοτούμενου με μέγιστο ύψος 13.000 Ευρώ κατά άτομο για περίοδο 12 μηνών. Καταβάλλεται το κόστος οδοιπορικών προς τους εργαζομένους.

5.4.3 Έκτατο Σχέδιο Κινήτρων Απασχόλησης ή και Μείωσης της Ανεργίας.

Το Σχέδιο αποσκοπεί στην προώθηση ανέργων στην απασχόληση μέσω επιχορηγούμενων θέσεων εργασίας και αποτελεί ένα μέτρο για την μείωση των αρνητικών επιπτώσεων από την παγκόσμια οικονομική κρίση που βιώνει η Κύπρος, παρέχοντας την δυνατότητα στους εργοδότες να προσλάβουν εγγεγραμμένους ανέργους μέσω της χορηγίας.

Το σχέδιο χορηγιών στοχεύει στην ενθάρρυνση των εργοδοτών να προσλάβουν άνεργα άτομα τονώνοντας αφενός την οικονομική δραστηριότητα με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και εισοδημάτων, και αφετέρου ενισχύοντας την διαδικασία της κοινωνικής ένταξης των ανέργων που κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό. Η χορηγία καλύπτει το 60% του ετήσιου μισθολογικού κόστους του εργοδοτούμενου με μέγιστο ύψος 7.200 ευρώ κατά άτομο για περίοδο έξι μηνών (έως 1.200 ευρώ το μήνα). Η χορηγία καλύπτει μόνο τους έξι πρώτους μήνες απασχόλησης. Ο εργοδότης οφείλει να απασχολήσει τον εργοδοτούμενο για 2 επιπρόσθετους μήνες μετά την λήξη της χορηγίας.

Εκτός από το τμήμα εργασίας του υπουργείου εργασίας και κοινωνικών ασφαλίσεων στην Κύπρο υπάρχουν άλλοι δυο φορείς που εφαρμόζουν σχέδια για την απασχόληση και τη ανεργία. Είναι η Αρχή ανάπτυξης ανθρώπινου Δυναμικού (ΑνΑΔ) και το Κέντρο Παραγωγικότητας (ΚΕΠΑ).

5.4.4 Τα σχέδια της ΑνΑΔ για την απασχόληση

Η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (www.hrdatauth.org.cy) υλοποιεί τα πιο κάτω σχέδια:

- Έκτατο Σχέδιο Στήριξης της Απασχόλησης με εξατομικευμένη κατάρτιση ανέργων στις επιχειρήσεις
- Έκτατο σχέδιο επιμόρφωσης ανέργων
- Σχέδιο στελέχωσης επιχειρήσεων με απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

5.4.5 Έκτατο Σχέδιο Στήριξης της Απασχόλησης με εξατομικευμένη κατάρτιση ανέργων στις επιχειρήσεις

Το Σχέδιο αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας της Κύπρου μέσω στοχευόμενης παροχής κινήτρων σε εργοδότες, με τη μορφή χορηγιών (ενίσχυσης) και καθοδήγησης, για εργοδότηση και εξατομικευμένη κατάρτιση ανέργων ατόμων, σύμφωνα με τις διαπιστωμένες ανάγκες συγκεκριμένων θέσεων εργασίας. Το Σχέδιο απευθύνεται σε ανέργους κύπριους πολίτες ή πολίτες της ΕΕ καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα επαγγελματικών προσόντων και θέσεων εργασίας.

Το σχέδιο εφαρμόζεται ως Σύμπραξη της ΑνΑΔ με το ΚΕΠΑ, του ΑΞΙΚ και του Τμήματος Εργασίας. Ο κάθε νεοπροσλαμβανόμενος άνεργος λαμβάνει μέρος σε εξατομικευμένο πρόγραμμα κατάρτισης διάρκειας 3 ή 6 μηνών ανάλογα του εκπαιδευτικού υπόβαθρου και των αναγκών του καταρτιζόμενου.

Η ΑνΑΔ καλύπτει το κόστος προσωπικού εκπαιδευτών, τις εισφορές στο ταμείο Κοινωνικών ασφαλίσεων και στο Ταμείο Συνοχής, ασφάλιση έναντι ευθύνης εργοδότη, τρέχουσες δαπάνες, επιδόματα στους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα κατάρτισης €8 ανά ώρα.

5.4.6 Έκτατο σχέδιο επιμόρφωσης ανέργων

Το Σχέδιο αποσκοπεί στην παροχή ευκαιριών επιμόρφωσης σε ανέργους που έχουν μείνει άνεργοι λόγω της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η κυπριακή οικονομία, με στόχο την ουσιαστική βελτίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων τους για παραγωγική επανένταξή τους στην απασχόληση.

Το σχέδιο εφαρμόζεται ως Σύμπραξη της ΑνΑΔ με το ΚΕΠΑ, του ΑΞΙΚ και του Τμήματος Εργασίας. Με βάση στοιχεία από το ΤΕ, οι τομείς οικονομικής δραστηριότητας που επηρεάζονται ή αναμένεται να επηρεαστούν από την ύφεση είναι οι κατασκευές, τα ξενοδοχεία / εστιατόρια και το εμπόριο, ενώ ο κατάλογος θεμάτων ενδεικτικά περιλαμβάνει:

- Επαγγελματική ασφάλεια και υγεία
- Βασικά ελληνικά για αλλοδαπούς, Αγγλικά, Ρωσικά
- Τεχνικά θέματα για τεχνίτες και επόπτες κατασκευών
- Εξυπηρέτηση/Επικοινωνία/Συμπεριφορά/Ομαδική εργασία/Τεχνικές πωλήσεων
- Τεχνικά θέματα για ξενοδοχοϋπαλλήλους
- Χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών
- Εμπόριο

Η ΑνΑΔ καλύπτει το κόστος προσωπικού εκπαιδευτών, τις εισφορές στο ταμείο Κοινωνικών ασφαλίσεων και στο Ταμείο Συνοχής, ασφάλιση έναντι ευθύνης εργοδότη, τρέχουσες δαπάνες, επιδόματα στους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα κατάρτισης €8 ανά ώρα.

5.4.7 Σχέδιο στελέχωσης επιχειρήσεων με απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Το Σχέδιο στοχεύει στην ορθολογική στελέχωση των επιχειρήσεων με ικανό, σωστά εκπαιδευμένο και άρτια καταρτισμένο προσωπικό μέσω της εργοδότησης και κατάρτισης νέων αποφοίτων σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ειδικότερα, το

σχέδιο αποσκοπεί αφενός στην αναβάθμιση της διοίκησης και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων/ οργανισμών μέσω της πρόσληψης προσοντούχων και ικανών ατόμων που έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν και να αποτελέσουν μέρος της βασικής τους στελέχωσης, και αφετέρου, στην υποβοήθηση των νέων αποφοίτων σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για ομαλή και επιτυχή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, μέσω της απόκτησης εργασιακής πείρας και εξειδικευμένων συμπληρωματικών γνώσεων.

Το Σχέδιο καλύπτει εργοδότες που δραστηριοποιούνται σ' όλους τους τομείς της οικονομίας. Σε αυτό συμμετέχουν απόφοιτοι σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει επιτυχώς πρόγραμμα σπουδών διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών και είναι κάτοχοι διπλώματος ανώτερης εκπαίδευσης, πτυχίου, μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου.

Τα προγράμματα κατάρτισης που υλοποιούνται μέσω του Σχεδίου έχουν διάρκεια 6 ή 12 μήνες και στοχεύουν στην κάλυψη των αναγκών της θέσης για την οποία προσλαμβάνεται ο απόφοιτος. Η χορηγία προς τους εργοδότες περιλαμβάνει την παροχή πρακτικής κατάρτισης στην επιχείρηση σε νεοπροσληφθέντες απόφοιτους πυροδοτούμενους τους, μέσω της απόκτησης καθοδηγούμενης εργασιακής πείρας. Η ένταση της χορηγίας είναι: 60% για μεγάλες επιχειρήσεις, 70% για μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις και 80% για μικρές επιχειρήσεις και περιλαμβάνει τον μηνιαίο μισθό του εκπαιδευόμενου, μηνιαίο μισθό του εκπαιδευτή και λειτουργικά έξοδα. Ανώτατο ύψος χορηγίας €1.600 τον μήνα.

5.4.8 Συγχρηματοδοτούμενα έργα της ΑνΑΔ με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό ταμείο.

1.Βελτίωση της απασχολησιμότητας του οικονομικά αδρανούς γυναικείου δυναμικού. Σκοπός του Έργου είναι η προσφορά ευκαιριών συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης και προγράμματα απόκτησης εργασιακής πείρας σε οικονομικά αδρανείς γυναίκες, ώστε να βελτιωθούν ουσιαστικά οι δυνατότητες ένταξης/ επανένταξής τους στην εργασία. Το Έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» 2007-2013. Τα προγράμματα κατάρτισης που προσφέρονται είναι:

- Εκμάθηση/ Χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών
- Εκμάθηση Αγγλικής Γλώσσας
- Γραμματειακές Δεξιότητες

Τα προγράμματα κατάρτισης, τα οποία υλοποιούνται από Ιδρύματα/ Οργανισμούς Κατάρτισης, είναι διάρκειας 100 ωρών και προγραμματίζεται η υλοποίηση 80 προγραμμάτων.

Τα προγράμματα απόκτησης εργασιακής πείρας αφορούν την τοποθέτηση οικονομικά αδρανούς γυναίκας σε επιχείρηση για σκοπούς πρακτικής άσκησης και απόκτησης εργασιακής πείρας σε συγκεκριμένη θέση/ τομέα εργασίας στη βάση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων της και ανάλογα με τις ευκαιρίες παροχής πρακτικής άσκησης που προσφέρονται από πλευράς των επιχειρήσεων. Τα προγράμματα, τα οποία υλοποιούνται από Ιδρύματα/Οργανισμούς Κατάρτισης, είναι διάρκειας 8 εβδομάδων και προγραμματίζεται η υλοποίηση 300 προγραμμάτων.

2.Βελτίωση της απασχολησιμότητας των ανέργων. Σκοπός του Έργου είναι η προσφορά ευκαιριών συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης και προγράμματα απόκτησης εργασιακής πείρας σε ανέργους, ώστε να βελτιωθούν ουσιαστικά οι δυνατότητες ένταξης/ επανένταξής τους στην εργασία. Το Έργο υλοποιείται στο

πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και ΚοινωνικήΣυνοχή»2007-2013.

Τα προγράμματα κατάρτισης που προσφέρονται είναι:

- Εκμάθηση/ Χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών
- Εκμάθηση Αγγλικής Γλώσσας
- Γραμματειακές Δεξιότητες

Τα προγράμματα κατάρτισης, τα οποία υλοποιούνται από Ιδρύματα/ Οργανισμούς Κατάρτισης , είναι διάρκειας 160 ωρών και προγραμματίζεται η υλοποίηση 120 προγραμμάτων. Τα προγράμματα απόκτησης εργασιακής πείρας αφορούν την τοποθέτηση άνεργου σε επιχείρηση για σκοπούς πρακτικής άσκησης και απόκτησης εργασιακής πείρας σε συγκεκριμένη θέση/ τομέα εργασίας στη βάση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του και ανάλογα με τις ευκαιρίες παροχής πρακτικής άσκησης που προσφέρονται από πλευράς των επιχειρήσεων. Τα προγράμματα, τα οποία υλοποιούνται από Ιδρύματα/ Οργανισμούς Κατάρτισης , είναι διάρκειας 10 εβδομάδων και προγραμματίζεται η υλοποίηση 400 προγραμμάτων.

5.4.9 Σχέδια ΚΕΠΑ

Το Κέντρο Παραγωγικότητας Κύπρου (ΚΕΠΑ, www.mlsi.gov.cy/mlsi/kepa), μεταξύ άλλων, υλοποιεί τα εξής σχέδια:

- Σχέδιο Χορηγιών για Ένταξη στην Απασχόληση με Ευέλικτες Ρυθμίσεις
- Έκτατο Σχέδιο Επιχορήγησης Επιχειρήσεων για Ενίσχυση της Απασχόλησης

5.4.10 Σχέδιο Χορηγιών για Ένταξη στην Απασχόληση με Ευέλικτες Ρυθμίσεις

Σκοπός του Σχεδίου είναι η προσέλκυση στην απασχόληση οικονομικά αδρανών γυναικών, οικονομικά αδρανών ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, και οικονομικά αδρανών ατόμων που αναζητούν εργασία με ειδικό ωράριο λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων, οι οποίοι έχουν δυσκολία να εισέλθουν και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας χωρίς βοήθεια και επιθυμούν να εργασθούν βάσει κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης, καθώς και ανέργων. Ο στόχος του σχεδίου είναι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης ατόμων εκτός αγοράς εργασίας με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με ευέλικτες ρυθμίσεις, και η διευκόλυνση των ατόμων αυτών στο να έχουν μια ισοζυγισμένη εργασιακή και προσωπική ζωή, και η στήριξη των επιχειρήσεων/οργανισμών για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με ευέλικτες ρυθμίσεις, επιτυγχάνοντας αποτελεσματικότερη οργάνωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Το σχέδιο προβλέπει την επιχορήγηση επιχειρήσεων/οργανισμών για το εργατικό κόστος των ατόμων που προσλαμβάνονται σε θέσεις εργασίας με ευέλικτες ρυθμίσεις για σκοπούς ενθάρρυνσης των εργοδοτών να δημιουργήσουν τέτοιες θέσεις και να προσλάβουν ενδιαφερόμενα άτομα των ομάδων στόχου.

Η επιδότηση των ατόμων που εργοδοτούνται μέσω του Σχεδίου, για το κόστος μετάβασης προς και από τον τόπο εργασίας τους. Το επίδομα αυτό χορηγείται απευθείας στα απασχολούμενα άτομα.

Στις επιχειρήσεις/οργανισμούς που εντάσσονται στο Σχέδιο, παρέχεται χορηγία η οποία καλύπτει το 65% του εργατικού κόστους του ατόμου που προσλαμβάνεται για περίοδο 12 μηνών. Το εργατικό κόστος που επιχορηγείται περιλαμβάνει ασφαλιστές αποδοχές.

5.4.11 Έκτατο Σχέδιο Επιχορήγησης Επιχειρήσεων για Ενίσχυση της Απασχόλησης

Το Σχέδιο αποτελεί έκτακτο μέτρο παρέμβασης της Κυπριακής Δημοκρατίας με σκοπό τη διατήρηση και ενίσχυση της απασχόλησης μέσα από την ενίσχυση της ανταγωνιστικής ικανότητας και του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της επιχείρησης. Το σχέδιο έχει διαμορφωθεί και υποστηρίζεται με την άμεση συμμετοχή των Κοινωνικών Εταίρων, των εμπλεκόμενων Τμημάτων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΚΕΠΑ, Τμήμα Εργασίας, Μονάδας ΕΚΤ), του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, και του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, καθώς και άλλων φορέων του επιχειρηματικού κόσμου και της απασχόλησης, στοχεύει να συμβάλει ουσιαστικά στην αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.

Το Σχέδιο προβλέπει την παροχή χορηγιών σε επιχειρήσεις για επεξεργασία, καταρτισμό και υλοποίηση Επιχειρηματικού Σχεδίου (ΕΣ) που θα οδηγήσει στη βελτίωση της ανταγωνιστικής ικανότητας και του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της επιχείρησης, και μέσα από τη βελτίωση αυτή, στην ποσοτική ή/και ποιοτική διεύρυνση της απασχόλησης στην επιχείρηση. Το Επιχειρηματικό Σχέδιο αποσκοπεί στη βελτίωση της παραγωγικότητας, και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικής ικανότητας και του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της παραγωγικής μονάδας, διασφαλίζοντας τη διατήρηση των υφιστάμενων θέσεων εργασίας, καθώς και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Το ανώτατο ύψος της συνολικής χορηγίας για τον καταρτισμό και την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου είναι €90.000 και περιλαμβάνει κόστος σύνταξης επιχειρηματικού σχεδίου, κόστος λογισμικού, κόστος κατάρτισης, και κόστος προσωπικού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ελληνική Βιβλιογραφία/ Αρθρογραφία:

Παπαλεξανδρή, Μπουρουντάς. (2003). Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων. Γ Μπένου Αθήνα.

Γιάνης βαρουφάκης Πολιτική οικονομία. Η οικονομική θεωρία στο φώς της κριτικής. εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Γιάννης βαρουφάκης «Το χρέος κινεί τον καπιταλισμό και κάθε κρίση την επόμενη» .

Λυμπεράκη Α, Δενδρινός Γ (2004). Ευέλικτη Εργασία: Νέες μορφές και ποιότητα απασχόλησης. Αθήνα, Εκδ. Κέρκυρα

Δεδουσόπουλος Απόστολος.(1998) Πολιτική Οικονομία της Αγοράς Εργασίας - Τόμος πρώτος, "Η Προσφορά Εργασίας", Εκδόσεις Δαρδάνος, Αθήνα

Δεδουσόπουλος Απόστολος. (2000) Η Κρίση στην Αγορά Εργασίας: Ανεργία, Ρύθμιση και Απορύθμιση, Τόμος Α, Θεωρίες της Ανεργίας, Εκδόσεις Γ. Δαρδανός, Αθήνα

Δενδρινός Γ. Λυμπεράκη Αντ. Ευέλικτη Εργασία: Νέες μορφές και Ποιότητα Απασχόλησης. Εκδ. Κέρκυρα. Αθήνα

Πετρινώτη Ξ. (1989) Αγορές Εργασίας. Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες. Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα

Λιανός Θ. Μπένος Θ. Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική. Εκδόσεις Μπένου. Αθήνα 1998.

Καλυβίτης Σαράντης. Μακροοικονομικές τις Ε.Ε. Η πολιτική για την Απασχόληση στην ΕΕ. Σημειώσεις-Διαφάνειες του ΠΜΣ στις Ευρωπαϊκές Σπουδές για Στελέχη του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Οικονομικού Πανεπιστημίου

Πέτρος δ. Ντούσκος .Η κρίση του καπιταλισμού και το φάντασμα του 1941. Τεχνικό επιμελητήριο Ελλάδα.

Επιλογή Αμαλία κ. Ηλιάδη. Οικονομικές κρίσεις στην Ιστορία. www.24grammata.com

Δημήτρης Γιακούλας & Κώστας Γεμενής(2007) .Ολοκλήρωση της διεθνούς κεφαλαιαγοράς και οικονομικές κρίσεις: η περίπτωση της Νοτιοανατολικής Ασίας.. Αγορά χωρίς σύνορα. Τόμος 13(1)

Επιμέλεια: Μαυροζαχαράκη Μανώλη Η επικαιρότητα του Τζον Μέυναρτ Κένυς. Ένα αφιέρωμα στον μεγάλο οικονομολόγο.

Γιάννης Μηλιός, Δημήτρης Δημούλης, Γιώργος Οικονομάκης. Η θεωρία του Μάρξ για τον καπιταλισμό.

Χριστοφόρου βασιλική, (2011) Διπλωματική εργασία: "Η χρηματοπιστωτική κρίση και η εποπτεία των χρηματαγορών".

Γιώργος Τσίσιος, (Μάιος 2013). Διατριβή "οικονομική κρίση και επιπτώσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις"

Μαργαρίτα Οικονομίδου. (Ιούνιος 2011) Διπλωματική εργασία "στρατηγικές κινήσεις για την αντιμετώπιση οικονομικής ύφεσης".

Γιάννης Ευσταθόπουλος (Νοέμβριος 2009)Εκθεση εθνικού κειμένου της αναδιάρθρωσης .. Ευρωπαϊκή επιτροπή απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ίσες ευκαιρίες

Γιώργος Κυριάκου, Μάριος Λουκά και Μιχάλης Κτωρής.(Αύγουστος 2009) Η ανεργία στην Κύπρο: σύγκριση δύο εναλλακτικών μεθόδων μέτρησης . Σειρά δοκιμίων εργασίας. Κεντρική τράπεζα της Κύπρου.

Μποζιάρη Χριστίνα & Καραπά Μαγδαληνή. (2009)Πτυχιακή εργασία "ευελιξία στην εργασία: Η περίπτωση της Ελλάδας.

Νταντά Ελισάβετ. (2009) Πτυχιακή εργασία «Ανεργία».

Λιάπη Παναγιώτης. (2008)Διπλωματική εργασία "κρίση στην ελληνική αγορά εργασίας; Ανάλυση και αξιολόγηση των ενδιάμεσων εργαλείων που γεφυρώνουν την προσφορά και την ζήτηση εργασίας.

Γαλάνης Ιωάννης. (2011).Διπλωματική εργασία "Θεωρίες Ανεργίας".

Ευάγγελος Σπετζούρας. (Ιούνιος 2010)Διατριβή "μοντέλα προώθησης της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας. Η περίπτωση των εκκολλητηρίων επιχειρήσεων".

Οικονομικό Δελτίο . Ιούνιος 2012 . Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Οικονομικό Δελτίο . Δεκέμβριος 2012 . Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Οικονομικό Δελτίο . Ιούνιος 2013 . Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Οικονομικό Δελτίο . Δεκέμβριος 2013 . Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Ηλίας Σιδηρόπουλος. Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την απασχόληση: συμπληρωματικές ή συγκρουόμενες διαδικασίες κατα της ανεργίας. Διεθνές συνέδριο "η κοινωνία των 2/3"

Χρ. Α. Πισσαρίδης. London school of economics «Ευρωπαϊκές αγορές εργασίας. Τάσεις και πολιτικές στην εποχή της παγκοσμιοποίησης».

Τμήμα εργασίας, Υπουργείο εργασίας και κοινωνικών ασφαλίσεων. (Μάιος 2012).Οδηγός καλών πρακτικών για την ενίσχυση της απασχόλησης.

Γραφείο προγραμματισμού, κυπριακής Δημοκρατίας .Επιχειρησιακό πρόγραμμα « απασχόληση, ανθρώπινο κεφάλαιο και κοινωνική συνοχή» 2007-2013..

Οικονομικές προοπτικές , τεύχος 12/1. (Φεβρουάριος 2012).Προοπτικές της Κυπριακής οικονομίας για το 2012 . κέντρο οικονομικών ερευνών, Πανεπιστημίου Κύπρου.

Υπουργείο Εργασίας και κοινωνικών ασφαλίσεων Κύπρου.(Μάιος 2012).Εθνική κοινωνική έκθεση της Κύπρου 2012.

Διεθνής- Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία/ Αρθρογραφία:

O. Blanchard. Μακροοικονομική εκδόσεις επίκεντρο 2006.

Greenwald, B stiglitz (1987) keynesian new Keynesian and new classical economics, oxford economics.

Kim Cameron.(1994) Human resource management.

Phelps E.,(1999) «Inflation Policy and Unemployment Theory».

Borjas George J. (2003) Τα Οικονομικά της Εργασίας. Μετάφραση Παπαδάκου. Εκδόσεις Κριτική. Αθήνα

Mc Connell Campbell R.,(1986) Brue Stanley L. Contemporary Labor Economics. McGraw Hill International Editions. Singapore.

Colin Gill (1986). Unemployment and the new technology. Oxford.

R.G. Enrenberg & R.S. Smith, (1991) modern labor economics : theory and public policy

Reinhard,C., Rogoff, K.,(2009). This time is different. Eight centuries of financial folly. Princeton University Press.

• Reinhard,C., Rogoff, K., 2011. The Forgotten History of Domestic Debt. forthcoming,Economic Journal Vol. 121 (May).

G. Mankiw.(2003) Macroeconomics. Worth Publishers.

Διαδικτυακοί Τόποι

http://ec.europa.eu/index_el.htm

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dl/dl.nsf/dmlindex_gr/dmlindex_gr?OpenDocument

<http://www.hrdauth.org.cy/>

http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/kepa/kepa_new.nsf/index_gr/index_gr?opendocument

http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=1